

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра маркетингу, обліку, оподаткування, публічного управління

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної (бакалаврської) роботи
за спеціальністю 071 – «Облік і оподаткування»

на тему: «Облік наявності та руху основних засобів та особливості
їх оподаткування»

Виконав: студентка 4 курсу, групи ОП-21

Калініченко К.О.

ПІБ

підпис

Керівник

Іщенко М.І.

ПІБ

підпис

Нормоконтролер

Адамовська В.С.

ПІБ

підпис

Завідувач кафедри

к.е.н., доцент Адамовська В.С.

Криворізький національний університет
 Факультет економіки та управління бізнесом
 Кафедра маркетингу, обліку, оподаткування та публічного управління
 Перший (бакалаврський) рівень
 Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
 Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Завідувач кафедри МООНУ
 к.е.н., доцент Адамовська В.С.

« 10 » 02 2025 р.

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну (бакалаврську) роботу студентки

Калініченко Катерина Олександрівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Облік наявності та руху основних засобів та особливості їх оподаткування

керівник роботи Іщенко М.І., д.е.н, професор
 (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджено наказом по КНУ від «20» лютого 2025 року № 130 с

2. Строк подання студентом роботи 16.06 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи Інформаційну базу склали нормативно-правові акти, пов'язані з обліком і оподаткуванням операцій з наявності та руху основних засобів, а також наукові напрацювання учених в зазначені сфері

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

2 МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПАТ «КЗРК»

5. Перелік графічного матеріалу рисунки, таблиці

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Адамовська В.С.	<i>AS</i> 18.04.	<i>AS</i> 20.04.
Розділ 2	Адамовська В.С.	<i>AS</i> 25.05.	<i>AS</i> 03.06.

7. Календарний план:

№ з/п	Етапи роботи	Термін виконання	Позначка про виконання
1	Співбесіда зі здобувачем вищої освіти за тематикою роботи, видача переліку рекомендованої нормативної, інструктивної бази та учбової літератури	20.02.2025	виконано
2	Збір матеріалів до кваліфікаційної (магістерської) роботи	26.02.2025-11.03.2025	виконано
3	Групування та аналіз зібраного матеріалу, уточнення завдань кваліфікаційної (магістерської) роботи	14.03.2025-16.04.2025	виконано
4	Підготовка I розділу кваліфікаційної (магістерської) роботи та подання його керівнику	18.04.2025-20.05.2025	виконано
5	Підготовка II розділу кваліфікаційної (магістерської) роботи та подання його керівнику	25.05.2025-03.06.2025	виконано
6	Підготовка вступної частини	03.06.2025	виконано
7	Перевірка роботи керівником та доопрацювання роботи	05.06.2025	виконано
8	Отримання відгуку керівника	06.06.2025	виконано
9	Попередній захист роботи	07.06.2025	виконано
10	Захист роботи в ЕК	26.06.2025	виконано

Дата видачі завдання «20» лютого 2025 р.

Студентка

(підпис)

Калініченко К.О.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

д.е.н., професор Іщенко М.І.

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ	2
РЕФЕРАТ	5
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ	6
ВСТУП	8
1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	10
1.1 Критичний аналіз підходів до визначення основних засобів.....	10
1.2 Критерії визнання та оцінювання основних засобів згідно нормативно-правових документів, що регламентують порядок їх обліку та оподаткування	23
2. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПАТ «КЗРК»	37
2.1 Аналіз діяльності та облікової політики ПАТ «КЗРК» підприємства	37
2.2 Бухгалтерський облік наявності та руху основних засобів на ПАТ «КЗРК».....	51
2.3 Проблемні аспекти обліку (та/або оподаткування, контролю) наявності та руху основних засобів та можливі шляхи їх вирішення.....	70
ВИСНОВКИ.....	78
ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА	80
ДОДАТКИ	83

Міністерство освіти і науки України
Криворізький національний університет
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра маркетингу, обліку, оподаткування та публічного управління

РЕФЕРАТ
на кваліфікаційну (бакалаврську) роботу

на тему: « **Облік наявності та руху основних засобів та особливості їх оподаткування** »

ВР: 81 сторінок, 11 таблиць, 26 рисунки, 20 джерел, 8 додатків

Мета: систематизація знань про облік наявності та руху основних засобів та у наданні рекомендацій щодо впровадження та удосконалення цього процесу на підприємствах.

Предмет дослідження: нарахування, обліку та оподаткування операцій наявності та руху основних засобів на прикладі ПАТ «КЗРК».

Об'єкт дослідження: дані обліку, фінансової та податкової звітності, що стосуються обліку наявності та руху основних засобів.

Методи дослідження: загальнонаукові та спеціальні методи дослідження (теоретичного узагальнення, порівняння, систематизація – для встановлення подібних і відмінних результатів досліджень різних науковців щодо сутності понятійно-категоріального апарату досліджуваної теми; аналіз; аналогія; індукція; дедукція; графічний – для наочної інтерпретації результатів дослідження тощо).

Результати дослідження: проведено критичний аналіз підходів до визначення сутності обліку основних засобів; розглянуто основні нормативно-правові документи, що регламентують визнання та критерії, щодо визначення основних засобів на підприємстві, їх облік та відображення інформації щодо них у формах фінансової звітності; охарактеризовано діяльність ПАТ «КЗРК»; проаналізовано основні економічні показники господарської діяльності ПАТ «КЗРК»; освітлено особливості облікової політики на ПАТ «КЗРК»; розкрито порядок нарахування операцій щодо наявності та руху основних засобів на ПАТ «КЗРК»; освітлено первинний, аналітичний та синтетичний облік операцій з основними засобами у цілому та на ПАТ «КЗРК» зокрема; визначено проблемні аспекти обліку наявності та руху основних засобів на підприємстві та наведено рекомендації щодо удосконалення її обліку.

Ключові слова: ОСНОВНІ ЗАСОБИ, АКТИВИ, НЕОБОРОТНІ АКТИВИ, РАХУНКИ, БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, ПОДАТКОВИЙ ОБЛІК, ЛІКВІДАЦІЙНА ВАРТІСТЬ, ПЕРВИННА ВАРТІСТЬ, СПРАВЕДЛИВА ВАРТІСТЬ, ЗВІТНІСТЬ.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

1. ОЗ – основні засоби
2. ОФ – основні фонди
3. Мат.акиви – матеріальні активи
4. Викор. – використання
5. Вироб. процеси – виробничі процеси
6. Док. – документи
7. ГКУ - Господарський кодекс України
8. Нац.банк – Національний банк
9. Бух.облік – бухгалтерський облік
10. НМА – нематеріальні активи
11. Кор.використання – корисного використання
12. Фін.звітність – фінансова звітність
13. НП(С)БО – Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку
14. МСБО – Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку
15. Фін.результат – фінансовий результат
16. Необорот. мат. активи – необоротні матеріальні активи
17. Госп. операції – господарські операції
18. Рах. -рахунки
19. Інвест. нерухомість – інвестиційна нерухомість
20. АМ – амортизація
21. Подат.облік – податковий облік
22. Оподат.прибуток – оподаткований прибуток
23. Перв.вартість – первісна вартість
24. Неамор. ак. -неамортизовані активи
25. Рез. тех. огляд – результат технічного огляду
26. Тис.грн.- тисячі гривень
27. Дебіт.заборгованість – дебіторська заборгованість

- 28. Гот.продукція – готова продукція
- 29. Акт прийм.-передачі відрем., реконстр. і модерн. об'єктів – акт приймання – передачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів
- 30. Інвент.картки – інвентарні картки
- 31. Справ. вартість – справедлива вартість
- 32. Тех. хар-кам – технічні характеристики
- 33. Нац. валюта – національна валюта
- 34. Опер. оренда – операційна оренда
- 35. Зал.вартість – залишкова вартість
- 36. Дт – дебет
- 37. Кт – кредит
- 38. Кап. ремонт – капітальний ремонт
- 39. Ліквід.вартість – ліквідаційна вартість
- 40. Фіз. особи – фізичні особи
- 41. Фін.показники – фінансові показники
- 42. Госп.діяльність – господарська діяльність
- 43. ПКУ – Податковий кодекс України
- 44. МШП – малоцінні швидкозношувані предмети

ВСТУП

В сучасних умовах підприємства повинні слідкувати за тенденціями, динамікою та актуальністю. Кожне з них прагне бути лідером у своїй ніші, а щоб цього досягти потрібно мати основу. Важливим елементом основи являються основні засоби. Від них залежить якість, швидкість виготовлення, мінімізація витрат та надання ексклюзивності.

Для ефективного використання ОЗ в сучасних умовах потрібно мати налагоджений облік. Ця робота висвітлює актуальність та важливість ОЗ на підприємстві, а також, відповідно до поставлених цілей, розглядає аналіз обліку ОЗ.

У межах даної роботи було розглянуто ключові теоретичні та практичні моменти обліку ОЗ. В теоретичному розділі описуються принципи, критерії ведення обліку ОЗ, зазначаються всі нормативно-правові документи, що стосуються ОЗ. А в практичній частині наводяться приклади ведення обліку ОЗ на підприємстві.

В даному дослідженні основною метою є систематизація та узагальнення знань, щодо обліку ОЗ, і надання рекомендацій для його покращення. Розглянувши дану тему, можна буде дійти до певних фінансових висновків та на їх основі прийняти правильні управлінські рішення для збільшення ефективності роботи підприємства.

Предметом дослідження виступає нарахування обліку та оподаткування ОЗ на прикладі ПАТ «КЗРК». Надані підприємством дані обліку, фін.звітності та податкової, щодо ОЗ, являють собою об'єкт дослідження.

У роботу покладені, такі завдання:

- Розглянути та проаналізувати теоретичні аспекти обліку ОЗ;
- Вивчити та розглянути нормативно-правові документи для подальшого аналізу їх використання на різних підприємствах;
- Визначити критерії визнання та оцінки ОЗ в бух.обліку та податковому обліку;

- Розглянути особливості діяльності ПАТ «КЗРК»;
- Проаналізувати основні економічні показники підприємства та окремо – склад ОЗ на ПАТ «КЗРК»;
- Вивчити бух.облік ОЗ на ПАТ «КЗРК»;
- Розглянути звітні форми та відобразити в них облік ОЗ ПАТ «КЗРК».

Поставленою метою дослідження є виявлення недоліків та проблем в обліку ОЗ та надання рекомендацій, щодо їх усунення з подальшим підвищенням ефективності та конкурентоспроможності підприємства. Щоб досягти даної мети було використано, як загальнонаукові, так і спеціальні методи дослідження. Наприклад, індукція, статистичний метод, метод узагальнення, дедукція, аналіз, аналогія та порівняння.

В дослідженні основою для методології є первинна документація, облікові реєстри та фін.звіти ПАТ «КЗРК» щодо ОЗ. При розгляді даних використовувалися сучасні комп'ютерні програми.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1 Критичний аналіз підходів до визначення основних засобів

Основні засоби є важливими для будь-якого підприємства, оскільки впливають на багато аспектів, таких як налагоджений виробничий процес, ефективність, стабільність та конкурентоспроможність. Без ОЗ підприємства не можуть працювати взагалі, тим паче досягати цілей, виконувати плани та брати замовлення.

Основні засоби – це мат. активи, які будуть використовуватися підприємством понад 1 рік та приймають участь у різних процесах: виробничих, адміністративних, як здача в оренду, побутових, тощо.

У різних сферах бухгалтерії до поняття «Основні засоби» існують різні підходи, також такі активи можуть мати трохи іншу назву, наприклад «основний капітал» або «основні фонди». Лише в наші дні ОЗ вийшли з категорії капіталу, так як раніше дані активи входили в поняття капіталу.

Серед досліджень, як вітчизняних, так і зарубіжних, можна зустріти не мало підходів до визначення поняття та сутності ОЗ. А.Сміт був першим вченим, який ввів поняття оборотного та основного капіталу. На рахунок основного капіталу він мав думку, що це матеріали, які приносять дохід та залишаються у одного власника у натурально-речовій формі. Також до такого виду капіталу Сміт відносить працю суспільства, так як вона потребує умінь, як і будь-яка машина, чи знаряддя праці, які напряду впливають на продуктивність та витрати підприємства.

Ще є багато різних авторів-вчених, у яких є власна думка на рахунок поняття ОЗ, вони представлені у Таблиці 1.1.

Табл.1.1 - Підходи до визначення поняття ОЗ

Автор	Визначення
Бабаєв Ю.А.	Під основними засобами розуміють частину майна, яка використовується як засоби праці при виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг або для управління організацією протягом періоду, яка перевищує 12 місяців, або звичайний операційний цикл, за умови якщо він перевищує 12 місяців
Борисов А. Б.	Основні засоби – засоби праці виробничого та невиробничого призначення. Характерна особливість основних засобів - участь в процесі виробництва довготривалий час, протягом багатьох циклів, при збереженні первинної форми та основних властивостей, в такому випадку поступове зношування і їх вартість переноситься на продукцію, яка виготовляється
Бутинець Ф. Ф.	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він перевищує один рік).
Загородній А.Г., Вознюк Г.Л.	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство формує задля використання їх у процесі виробництва товарів чи їх постачання, надання послуг, здавання в оренду або для здійснення адміністративних та соціально-культурних функцій і очікуваний термін корисного застосування яких перевищує один рік
Дем'яненко М. Я.	Основні засоби – це термін бухгалтерського обліку, синонім економічного поняття «необоротні матеріальні активи» (засоби виробництва, матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі діяльності або для здійснення адміністративних і соціальних функцій, що використовуються протягом тривалого періоду і поступово переносять свою вартість на продукцію у міру зношення); матеріальні цінності (виробниче майно), що споживається у виробничому процесі, тобто фізичний капітал. Засоби - це прийоми, дія, знаряддя, гроші, матеріальні цінності, речі, устаткування, будь-яке добро, яке використовується для досягнення певної мети.
Сопко В. В.	Основні засоби – засоби праці, що експлуатуються довше ніж один рік і мають вартість понад встановлений ліміт; виняток становить лабораторне обладнання, повністю і багаторазово беруть участь у процесі виробництва; переносять свою вартість на готову продукцію частинами, по мірі зносу
Сердюк В.Н.	Основними засобами вважаються засоби праці, за умови якщо ціна перевищує встановлений підприємством вартісний ценз, термін експлуатації яких перевищує один рік (чи операційний цикл, якщо він більший за рік) в первісній натуральній формі як засоби праці (машини, обладнання, прибори та інструменти) чи як матеріальні умови праці (будівлі, споруди, інвентар).

Аналізуючи кожне визначення вчених, можна прийти до висновку, що всі вони визнають ОЗ матеріальним активом. Деякі автори утотожнюють поняття «ОЗ» та «ОФ» трактуючи їх, як знаряддя праці, яким користуються досить тривалий час. Інші сприймають за ОЗ, як мат. активи, які викор. виключно у вир. процесі, хоч це є і не вірним. Підсумовуючи можна стверджувати, що «ОЗ – це мат. активи, які викор. при будь-якій діяльності підприємства, їх вартість поступово списується та переноситься на продукт, а строк використання перевищує один рік». В активі ОЗ знаходиться в необоротних матеріальних активах, а в пасиві, як одне з джерел формування статутного капіталу [1].

Основні засоби є важливим елементом на підприємстві, так як завдяки їм підприємство може функціонувати та надавати послуги. Вони задіяні на кожному кроці будь-якої компанії та показує її ефективність, конкурентоспроможність та стійкість. На рис. 1.1. відображено важливість основних засобів.

Рис 1.1 – Важливість основних засобів

Окрім вчених, поняття «ОЗ» розкривається і в нормативно-правових док. України та МСБО, таких як «ПКУ», «ГКУ», Постанова Нац. банку України «Про затвердження Інструкції з бух.обліку ОЗ і НМА банку України» від 20 грудня 2005 р. № 480 (зі змінами та доповненнями) та інші (табл. 1.2). Ці документи становлять підґрунтя для функціонування бізнесу та різних сфер діяльності в країні. Визначення наведені в таблиці регламентують та роз'яснюють різні підходи до ОЗ та мають спільну основу. Такий підхід дозволяє простежити спільні ознаки, такі як матеріальність активу, його використання в господарській діяльності, строк корисного використання тощо, а також відмінності, пов'язані з метою застосування кожного з документів.

Таблиця 1.2 - Тракткування сутності поняття «основні засоби» в нормативно-правових актах

Джерело	Визначення
Податковий кодекс України (зі змінами та доповненнями)	Основні засоби – матеріальні активи, зокрема запаси корисних копалин, наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних та архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 6 000 грн., невиробничих основних засобів та нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання в господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20 000 грн. та поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом, а очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).
Господарський кодекс України (зі змінами та доповненнями)	Основними фондами виробничого та невиробничого призначення є будинки, споруди, машини та устаткування, обладнання, інструмент, виробничий інвентар та приладдя, господарський інвентар та інше майно тривалого використання, що віднесено законодавством до основних фондів
НП(С)БО 7 «Основні засоби»	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує задля використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або виконання адміністративних та соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік). Об'єкт основних засобів – це закінчений пристрій з усіма пристосуваннями та приладдям до нього; конструктивно

Продовження табл.1.2

	відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій; відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначення, що мають для свого обслуговування загальне пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс – певну роботу тільки в складі комплексу, а не самостійно; інший актив, що відповідає визначенню основних засобів, або частина такого активу, що контролюється підприємством.
Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16) «Основні засоби»	Основні засоби – це матеріальні об'єкти, які утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для здавання в оренду або для досягнення адміністративних цілей; використовуватимуть за очікуванням протягом більше одного періоду
Постанова Національного банку України «Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів банку України» від 20 грудня 2005 р. № 480 (зі змінами та доповненнями)	Основні засоби – матеріальні активи, які банк утримує задля використання їх у процесі своєї діяльності, надання послуг, здавання в лізинг (оренду) іншим особам або виконання адміністративних та соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).
Наказ Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації «Про затвердження Державного класифікатора України «Класифікація основних фондів»» від 19 серпня 1997 р. № 507 (зі змінами та доповненнями)	Основні фонди – це матеріальні цінності, експлуатаційний період і вартість яких перевищують один календарний рік та 15 неоподаткованих мінімумів доходів громадян відповідно.

Хоча основні засоби є частиною майна, але не всі прилади, засоби (та інше) до них належать. Для визначення майна, чи являється воно основним засобом, є визначені критерії в бухгалтерському обліку (Рис 1.2) [2].

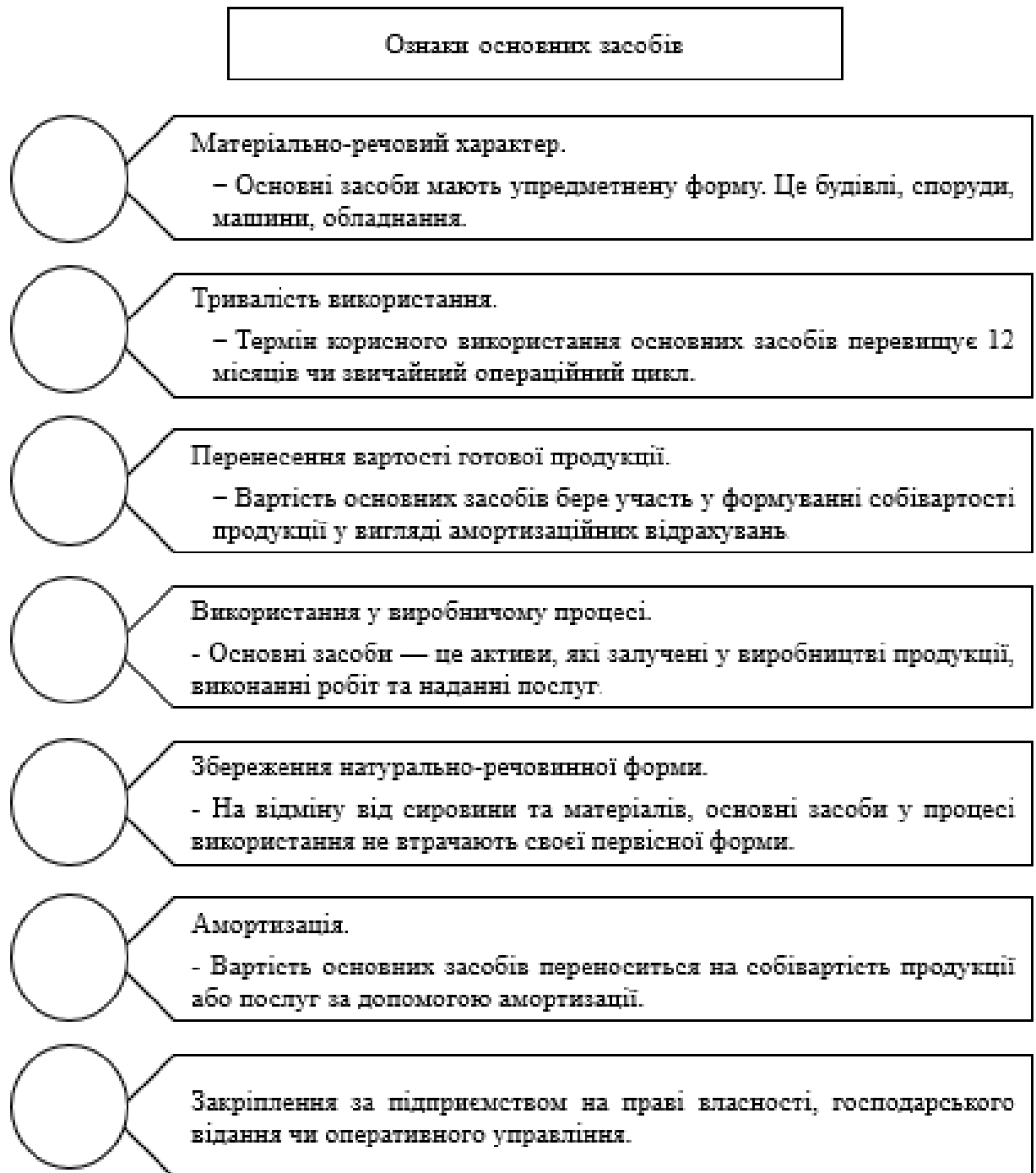

Рис. 1.2 – Ознаки основних засобів

Для більшого розуміння, що є основними засобами представлені основні категорії основних засобів (Рис. 1.3) [3].

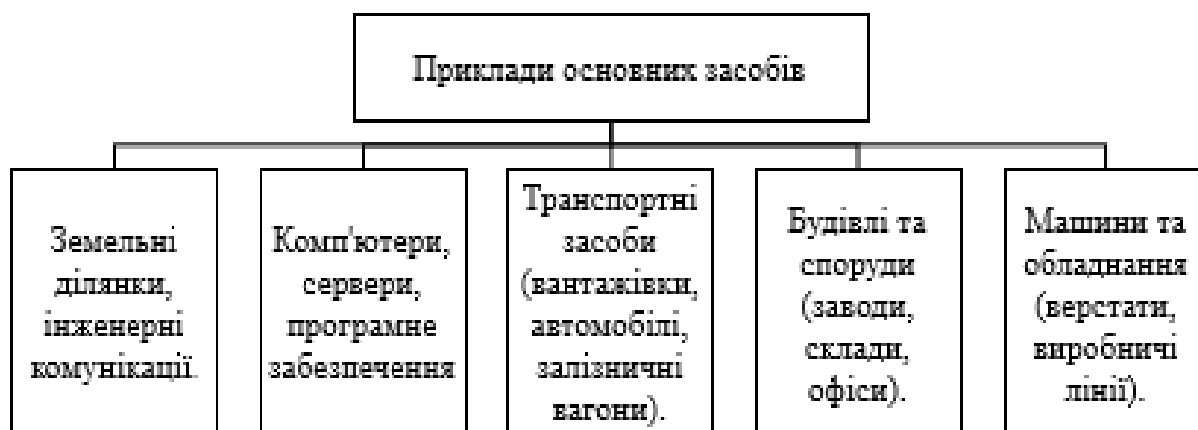

Рис.1.3 – Приклади основних засобів

В кожного ОЗ є свій термін кор. використання, це означає, що активом можуть користуватися певний період часу для здійснення підприємницької діяльності. Для кожного такого об'єкта визначається власний період за допомогою стандартів та вимог. Відповідно до Податкового кодексу, даний термін визначено в документі-розрахунку амортизації та залежить від якості, типу та методів експлуатації. Тобто строк корисного викор. – це час протягом якого ОЗ виконують свої функції зберігаючи властивості та приносять економічну вигоду. На рисунку 1.4 наведено ключові фактори, що впливають на термін викор. ОЗ.

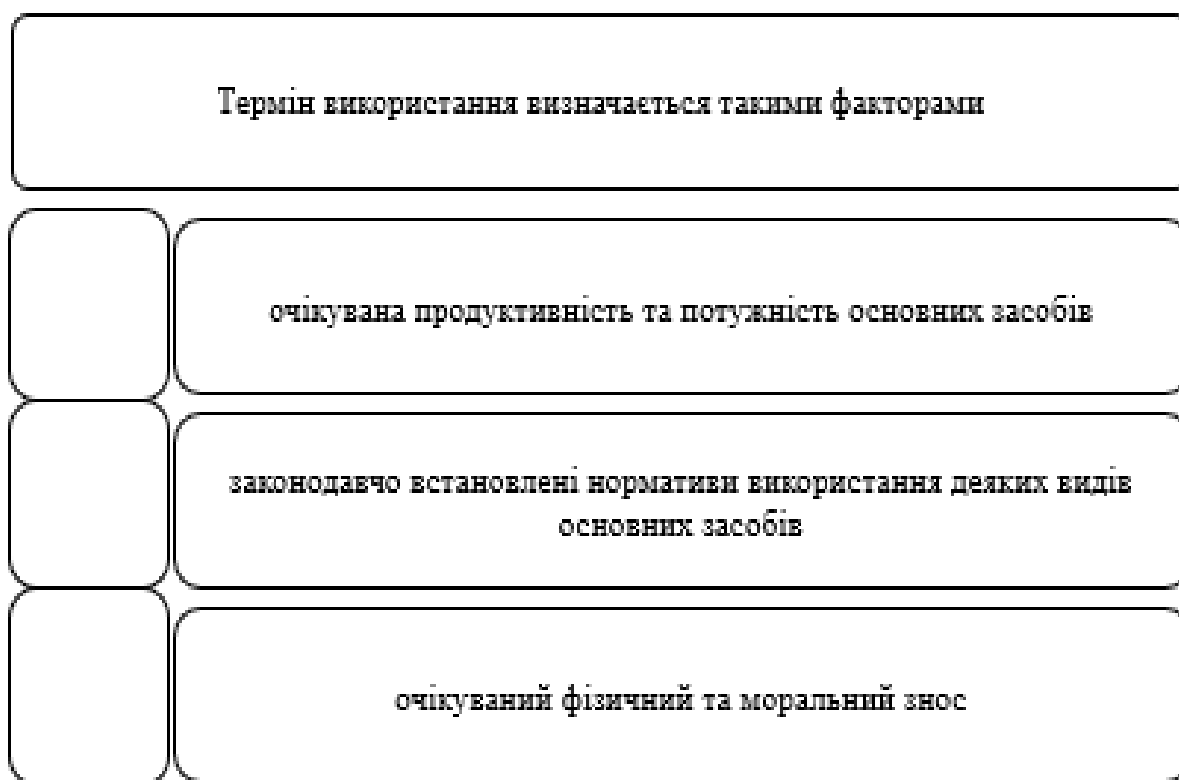

Рис. 1.4 – Фактори, які впливають на термін викор. ОЗ

Як було вище зазначено, термін кор. використання ОЗ залежить від багатьох умов, тому він може становити, як 1-2 роки, так 50-70р.. Наприклад, станки – 5-8 років, обчислювальна техніка від 1 до 3 років.

Правильне визначення даного терміну впливає на розрахунок амортизації, частоту обслуговування об'єкта та списання його з підприємства. Таблиця 1.3 містить дані про мінімальні строки амортизації та ключові заходи згідно з ПКУ [4].

Табл. 1.3 - Мінімально допустимі терміни амортизації ОЗ згідно з Податковим кодексом

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
група 1 - земельні ділянки	-
група 2 - капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 - будівлі	20
споруди	15
передавальні пристрої	10
група 4 - машини та обладнання	5
група 5 - транспортні засоби	5
група 6 - інструменти, прилади, інвентар, меблі	4
група 7 - тварини	6
група 8 - багаторічні насадження	10
група 9 - інші основні засоби	12
група 10 - бібліотечні фонди, збереження Національного архівного фонду України	-
група 11 - малоцінні необоротні матеріальні активи	-
група 12 - тимчасові (нетитульні) споруди	5
група 13 - природні ресурси	-
група 14 - інвентарна тара	6
група 15 - предмети прокату	5
група 16 - довгострокові біологічні активи	7

В бух. обліку регулювання ОЗ здійснюється за допомогою НП(С)БО 7 [5], а міжнародна діяльність на МСФЗ / IFRS. В міжнародній практиці головним стандартом є МСБО 16 «Основні засоби» [6]. В таблиці 1.4 та 1.5 наведено ключові відмінності та подібності між НП(С)БО та МСБО стосовно основних засобів.

Табл. 1.4 – Порівняння НП(С)БО 7 та МСБО 16 стосовно основних засобів

Критерій	Схожості	Відмінності
Визначення основних засобів	Обидва стандарти визначають основні засоби як матеріальні активи, які використовуються понад 1 рік.	МСБО 16 чітко зазначає, що активи можуть використовуватися для оренди.
Критерії визнання	Визнання основного засобу базується на контролі підприємства, очікуванні економічної вигоди та терміні використання більше 1 року.	НП(С)БО 7 використовує термін "майбутні економічні вигоди", МСБО 16 – "економічна вигода".
Мінімальна вартість активу	В обох випадках підприємство самостійно визначає мінімальну вартість активу.	В НП(С)БО 7 мінімальна вартість встановлюється у наказі про облікову політику, у МСБО 16 немає жорстких вимог.
Первісна вартість	Обидва стандарти включають у первісну вартість витрати на придбання, доставку, монтаж тощо.	Відмінностей немає.
Безоплатне отримання	Відоображається за справедливою вартістю.	МСБО 16 додатково враховує вимоги IFRS 15 щодо визнання доходів.
Методи оцінки після визнання	Обидва стандарти дозволяють модель собівартості (залишкова вартість = первісна – амортизація – знецінення).	МСБО 16 також дозволяє модель переоцінки, яка є обов'язковою при її виборі.
Переоцінка основних засобів	Підприємство може здійснювати переоцінку.	В НП(С)БО 7 переоцінка проводиться рідко і за ініціативою підприємства, у МСБО 16 – обов'язкова, якщо обрана модель переоцінки.
Методи амортизації	Використовуються прямолінійний метод, метод зменшення залишкової вартості, виробничий метод.	В МСБО 16 метод амортизації повинен відповідати характеру використання активу.
Ліквідаційна вартість	Обидва стандарти дозволяють встановлювати ліквідаційну вартість активу.	В НП(С)БО 7 ліквідаційна вартість часто приймається як нуль, у МСБО 16 вона повинна враховуватися при розрахунку амортизації.

Продовження табл.1.4

Перегляд експлуатації строків	В обох стандартах строк корисного використання визначається на момент визнання активу.	В НП(С)БО 7 перегляд строку не передбачено, у МСБО 16 – обов'язковий при зміні умов використання активу.
Облік вибуття основних засобів	В обох стандартах актив списується, якщо більше не використовується або продається.	У МСБО 16 передбачена обов'язкова оцінка активу перед його продажем.

Застосування стандартів бух. обліку є важливим аспектом регулювання процесу оцінки та зменшення кор. вартості ОЗ. В Україні цю сферу регламентує НП(С)БО 28 «Зменшення кор. вартості активів», тоді як у міжнародній практиці — МСБО 36 «Зменшення кор. вартості активів». Обидва док. мають на меті забезпечити достовірність фін. звітності, проте містять низку відмінностей у підходах, процедурі оцінки, розкритті інформації тощо.

Табл. 1.5 – Порівняння НП(С)БО 28 та МСБО 36 стосовно основних засобів.

Критерій	Схожості	Відмінності
Мета стандарту	Обидва стандарти регулюють порядок виявлення та обліку втрат від знецінення активів.	МСБО 36 більш детально регулює порядок оцінки знецінення, зокрема для гудвілу.
Ознаки знецінення	Визначаються на основі внутрішніх і зовнішніх факторів (падіння ринкової вартості, моральний знос тощо).	МСБО 36 детально визначає ознаки знецінення активу на рівні грошогенеруючих одиниць.
Методи оцінки знецінення	В обох стандартах знецінення визначається як перевищення балансової вартості активу над сумою очікуваного відшкодування.	МСБО 36 використовує більш складний механізм розрахунку відшкодування (більша з двох величин: справедлива вартість мінус витрати на продаж або теперішня вартість майбутніх грошових потоків).
Відображення у фінансовій звітності	Збитки від знецінення визнаються у складі витрат поточного періоду.	У МСБО 36 передбачено можливість відновлення вартості активу (крім гудвілу), якщо причини знецінення усунені.

Продовження табл.1.5

Знецінення гудвілу	Не регулюється окремо.	У МСБО 36 передбачено обов'язкове щорічне тестування на знецінення гудвілу.
Частота перевірки знецінення	Перевірка проводиться, якщо є ознаки знецінення.	У МСБО 36 активи з невизначеним строком служби (наприклад, гудвіл) перевіряються щорічно, незалежно від наявності ознак знецінення.
Застосування справедливої вартості	В обох стандартах справедлива вартість може використовуватися як критерій оцінки активу.	МСБО 36 використовує детальніші підходи до визначення справедливої вартості, включаючи техніку оцінки грошових потоків.
Документальне оформлення	Вимоги до документального підтвердження результатів тесту на знецінення є в обох стандартах.	МСБО 36 вимагає розкриття додаткової інформації у примітках до фінансової звітності (включаючи використані припущення при розрахунках).

Проаналізувавши НП(С)БО та МСБО, що стосуються обліку ОЗ, можна дійти висновку, що підхід до визнання, вибуття, оцінки та нарахування амортизації є доволі схожими, але є і відмінності, такі як:

- модель оцінки після визнання. Національний стандарт визнає лише метод собівартості, в той час Міжнародний пропонує, окрім моделі собівартості, модель переоцінки;
- строк корисного використання. НП(С)БО 7 встановлює один раз строк корисного використання та майже ніколи не переглядає його, а МП(С)БО 16 переглядає щорічно даний строк, що дає більш реальну ситуацію з активами;
- тестування на знецінення активів. Національний стандарт не вимагає перегляду знецінення активів кожного року, на відмінно від Міжнародних стандартів в, яких зобов'язується тестування та перегляд ліквідації кожен рік;

- відображення безоплатно отриманих активів. В обох стандартах активи оцінюються за справедливою вартістю, але враховуються по різному : в НП(С)БО, як можливе формування доходу; в МСФЗ 15, як дохід від контрактів з клієнтами;

- гнучкість та адаптивність. Національні стандарти в цьому плані є більш визначеними та консервативними, що знижує ризики маніпулювання звітністю, але робить фінансову звітність менш ринково-орієнтованою. Міжнародні стандарти надають вибір у методів оцінки, переоцінки та амортизації.

Отже, Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку надають підприємствам більше можливостей та маневрування для провадження своєї діяльності. Такий підхід дає можливість більш точно відображати інформацію, щодо стану активів у фінансовій звітності. В свою чергу НП(С)БО є традиційним до регулювання, що знижує можливості маніпулювання звітністю, хоча за такої умови підприємство тяжче адаптуватися у коригуванні балансової вартості активів відповідно до ринку. Якщо ж підприємство працює на міжнародному рівні, застосування можливе лише Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. В свою чергу звітність за МСБО є більш приємною для інвесторів, так як це спрощує порівняння звітності між різними країнами. Українські ж підприємці можуть обирати для себе підходи з МСБО (наприклад, переоцінку активів або регулярний перегляд строків експлуатації) для покращення інформації у фінансовій звітності. Як у МСБО, так і у НП(С)БО є свої переваги та недоліки, тому для кращого введення бухгалтерського обліку, стандарти потрібно використовувати по призначенню (МСБО на міжнародній арені, НП(С)БО для стабільного ведення обліку всередині країни) [7].

Підсумовуючи все вище зазначене, основні засоби є досить важливим елементом, який відіграє роль на підприємство та його показники. Стан, наявність, вчасне обслуговування напряду впливає на виробничий процес, фінансову стабільність, конкурентоспроможність, рентабельність.

Порівняння різних підходів до визначення поняття «основні засоби» стверджує, що суть активу одна, не залежно від його трактування – це досить довготривалий матеріальний актив, який використовує підприємство для власної вигоди.

Таким чином обираючи активи та спосіб управління ними, підприємство впливає на ефективність, розвиток, стабільність та конкурентоспроможність, так як нові або оновленні активи мають менші затрати та більшу продуктивність.

1.2 Критерії визнання та оцінювання основних засобів згідно нормативно-правових документів, що регламентують порядок їх обліку та оподаткування

Ведення обліку та оподаткування основних засобів є важливою складовою фінансового контролю та управління підприємством. На законодавчому рівні визначені нормативно-правові документи, завдяки яким бухгалтерська звітність має єдині правила щодо заліку на підприємство ОЗ, їх списання, амортизації, оцінки та оподаткування.

При веденні обліку ОЗ важливо враховувати нормативно-правове регулювання. Проаналізувавши діючі документи, їх можна рознести до чотирьох категорій (рис. 1.5)

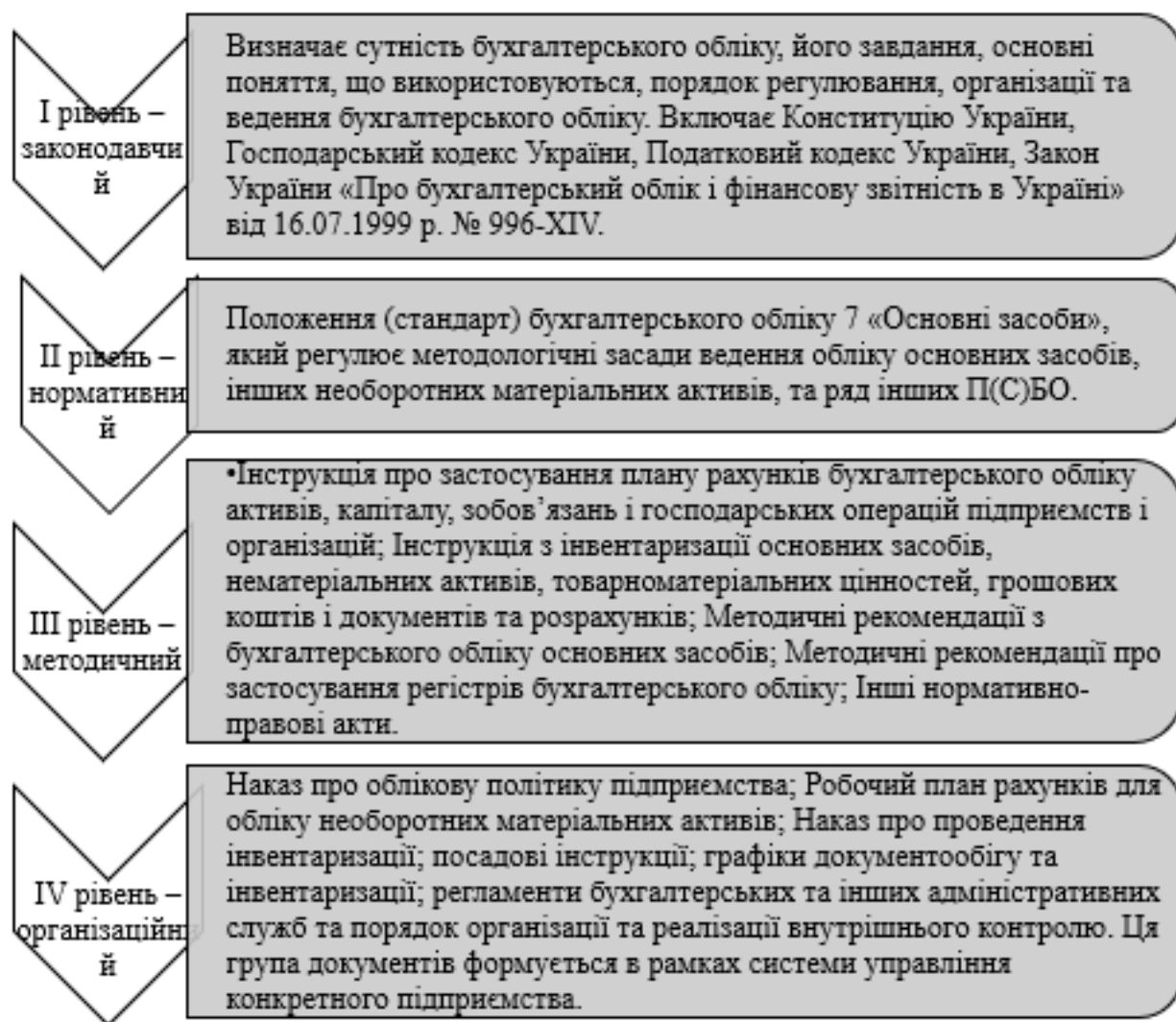

Рис.1.5 – Чотири рівні нормативно-правових актів

Для визначення правових засад щодо ведення бух. обліку та формування фін.звітності викор. Закон України «Про бух. облік і фін. звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV [8]. Цим законом визначається обов'язковість ведення обліку всіма підприємствами, так як на всі види звітності (фінансова, статистична, податкова та інші) ґрунтуються на даних цієї системи. Питання щодо форми ведення та організації бухгалтерського процесу вирішує керівництво враховуючи законодавчі та установчі норми. Також керівництво несе відповідальність за правильність ведення обліку на підприємстві.

Важливим документом є НП(С)БО 7 «ОЗ». Цей стандарт розкриває методологічні засади введення бух. обліку та складання фін.звітності ОЗ та

інших необорот. мат. активів. В даному документі прописані критерії визнання об'єкта основним засобом, методи оцінки, переоцінки, амортизації та вибуття, також зазначено поряд розкриття інформації, щодо ОЗ, у примітках до фін.звітності.

В бух. обліку використовують «План рах. бух. обліку активів, капіталу, зобов'язань і госп. операцій підприємств і організацій» та «Інструкцію про застосування плану рах.». Для основних засобів призначено 10 рахунок в даному документі.

Для правильної проведення інвентаризації викор. «Інструкцію з інвентаризації ОЗ, НМА, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків». В ньому зазначаються єдині правила та вимоги до здійснення інвентаризації на підприємстві, також розкриваються терміни, прописується завдання та наводиться перелік активів щодо яких є обов'язкова інвентаризація [9].

Оцінка ОЗ є важливим елементом бух. обліку на підприємстві, так як напрямку впливає на відображення активів у фін.звітності. Бух.облік може вестися, як за НП(С)БО України, так і за МСБО 16 – «ОЗ». В НП(С)БО за основні засоби відповідає стандарт 7«Основні засоби», в той час, як у МСБО - 16 «Основні засоби». Дані стандарти мають, як спільні, так і відмінні риси у підходах оцінки ОЗ. В табл. 1.5 порівнюється НПСБО 7 та МСБО 16, щодо оцінки основних засобів.

Табл. 1.6 - Порівняння НПСБО 7 та МСБО 16, щодо оцінки основних засобів

Критерій	НП(С)БО 7 «Основні засоби»	МСБО 16 «Основні засоби»
Вартість, за якою визнається ОЗ під час придбання	Первісна (історична) вартість: сума витрат на придбання, транспортування, монтаж, установку та підготовку до використання.	Аналогічний підхід – первісна вартість включає всі витрати, необхідні для приведення активу до стану, придатного для використання.
Безоплатне отримання	Відображається за справедливою вартістю на дату отримання, з одночасним визнанням доходу.	Відображається за справедливою вартістю, але відповідно до вимог МСФЗ 15 (дохід від контрактів із клієнтами) або МСФЗ 20 (державні гранти).
Методи оцінки після визнання	Тільки модель собівартості (залишкова вартість = первісна вартість – амортизація – знецінення).	Два підходи: - Модель собівартості (аналогічна НП(С)БО). - Модель переоцінки (переоцінка до справедливої вартості з відображенням змін у капіталі або прибутку).
Переоцінка основних засобів	Дозволяється, але не є обов'язковою, і проводиться за рішенням підприємства.	Якщо обрано модель переоцінки, регулярне оновлення вартості є обов'язковим.
Частота переоцінки	Не регламентується, здійснюється за потреби.	Якщо обрано модель переоцінки, вона проводиться регулярно (залежно від змін ринкової вартості активів).
Ліквідаційна вартість	Визначається підприємством, зазвичай приймається як нуль.	Повинна враховуватися при розрахунку амортизації, якщо очікується, що актив матиме залишкову вартість після використання.
Перегляд строку експлуатації	Не передбачено, фіксується при введенні в експлуатацію.	Строк експлуатації та метод амортизації переглядаються щорічно.
Облік вибуття	Основні засоби списуються за первісною вартістю з урахуванням накопиченої амортизації.	Аналогічний підхід, але також вимагає оцінки активу перед його продажем або ліквідацією.

Аналізуючи таблицю, можна дійти до висновків, що первісна оцінка ОЗ немає суттєвих відмінностей, окрім нюансів з безоплатним отриманням. Головною відмінністю є те, що Міжнародний стандарт дозволяє використовувати переоцінку, що забезпечує більш реальну оцінку ОЗ завдяки перегляду строків амортизації та дати вибуття, а Національний – надає перевагу моделі собівартості.

Завдяки амортизації підприємства можуть списувати та відображати зміну вартості та зношення ОЗ, так як при використанні активів, вони втрачають свої якості.

Амортизація – це поступове списання основних засобів протягом їх використання. Дана фінансова операція в обліку допомагає списати кошти та понесені витрати на витрати під час використання ОЗ. Амортизація напряду впливає на фін.результат, тому її нарахування проводиться поступово протягом певного строку. Регулювання цієї операції здійснює Податковий кодекс та нормативно-правові акти. П.п. 138.3.3 ст. 138 ПКУ також визначає терміни амортизації, що встановлені на законодавчому рівні.

Відповідно до ПКУ, розрахунок амортизації ОЗ, а також інвест. нерухомості, провадиться спеціальному документі-розрахунку. Визначення строків нарахування амортизації визначаються та затверджуються у розпорядчому порядку під час переоцінки ОЗ, що відображаються на балансі підприємства.

В обліку, як бухгалтерському, так і податковому важливо правильно нараховувати амортизацію, оскільки вона впливає на прибуток та розмір оподаткування підприємства. Але підходи до нарахування в обліку досить різняться. У таблиці 1.7 наведено основні відмінності між бухгалтерським та податковим обліком АМ.

Табл. 1.7 – Інформація про основні розбіжності між бухгалтерським та податковим обліком АМ

Критерій	Податковий облік	Бухгалтерський облік
Право власності	Амортизація нараховується лише на активи, що перебувають на балансі підприємства на праві власності.	Відсутні обмеження щодо власності, можливе нарахування на орендовані активи.
Метод нарахування амортизації	Використовується тільки прямолінійний метод.	Можливе використання різних методів (прямолінійний, зменшення залишкової вартості тощо).
Мінімальна вартість активу	Первісна вартість понад 6 000 грн, строк служби понад 1 рік.	Первісна вартість понад 100 000 грн, строк служби понад 12 місяців.
Об'єкти, що не підлягають амортизації	Земельні ділянки, незавершене капітальне будівництво, малоцінні необоротні активи.	Відсутні окремі заборони, амортизація залежить від політики підприємства.
Початок нарахування амортизації	З 1 числа місяця, наступного за введенням в експлуатацію.	Аналогічно податковому обліку.
Ставки амортизації	Встановлюються Податковим кодексом, залежно від групи основних засобів.	Встановлюються підприємством у наказі про облікову політику, не перевищуючи граничні норми.
Припинення амортизації	При продажу об'єкта амортизація припиняється з місяця, наступного за місяцем вибуття.	Витрати визначаються з урахуванням залишкової вартості (первісна вартість – амортизація).
Вплив на витрати	Амортизація зменшує оподатковуваний прибуток.	Амортизація визнається витратами підприємства, впливаючи на фінансовий результат.

Також в бухгалтерському обліку існує декілька видів амортизації (рис.1.6)

Прямолінійний (лінійний) метод •Річна сума амортизації розраховується, виходячи з первісної вартості об'єкта та норми амортизації, обчисленої із терміну його корисного використання	Метод зменшеного залишку •Річна сума амортизації визначається, виходячи з залишкової вартості основних засобів на початок звітного року та нормативного коефіцієнта прискореної амортизації	Кумулятивний метод •Норма амортизації визначається, виходячи з фактичного терміну експлуатації та первісної вартості основних засобів	Виробничий метод •Норма амортизації залежить від натурального показника обсягу продукції (робіт), виготовленої з використанням об'єкта основних засобів	Метод прискореного зменшення залишкової вартості •Річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного періоду або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації
---	--	--	--	--

Рис. 1.6 – Методи АМ ОЗ

В той час у подат. обліку АМ нараховується лише прями́ним методом.

Для кожного підприємця є важливим розбиратися та розуміти методики нарахування АМ, так як це впливає на саме підприємство та залучення інвестицій. Як при оцінці, так і в нарахуванні амортизації ОЗ, Національні та Міжнародні стандарти відіграють свою роль та мають відмінності.

За кордоном фінансування основних засобів забезпечують амортизаційні відрахування, таким чином вони є джерелом інвестицій в основний капітал. У вітчизняній практиці цей метод інвестування використовують досить рідко через великі строки використання ОЗ, які регулює законодавство, та непопулярність методу прискореної амортизації.

В табл. 1.8 - Представлені країни та їх методи нарахування АМ.

Країна	Методи амортизації
Україна	1. Прямолінійний. 2. Зменшення залишкової вартості. 3. Прискореного зменшення залишкової вартості. 4. Кумулятивний. 5. Виробничий.
Польща	1. Прямолінійний. 2. Зменшення залишку (дегресивний). 3. Природний. Амортизація нараховується за певною схемою з використанням термінів та коефіцієнтів для конкретних груп основних засобів
Португалія	Використовується лише лінійний метод.
Франція	Використовується переважно прямолінійний метод, але ліквідаційна вартість при цьому не зазначається
Німеччина	Не передбачено жодних конкретних методів, проте на практиці найчастіше застосовують прямолінійний метод та метод зменшення залишку.
Японія	Використовується метод зменшення вартості.
Данія	Використовується прямолінійний метод
Чехія	Розрізняють амортизацію двох видів: податкову і бухгалтерську.
Швеція	Норми амортизаційних відрахувань для цілей оподаткування зазвичай збігаються з нормами бухгалтерської амортизації.
Швейцарія	Можна використовувати такі методи, як рівномірна амортизація і метод зменшення залишку.
Бельгія	Використовують лінійний метод нарахування амортизації, а також дегресивний та прогресивний методи.
Великобританія	Самі методи нарахування амортизації, визначення залишкової вартості активу та інші важливі моменти можуть бути змінені залежно від ситуації.
США	Використовується прискорений метод нарахування амортизації
Канада	Характерний особливий метод нарахування амортизації – метод системи меж

Таким чином найбільш розповсюдженим методом є прямолінійний, ним передбачено рівномірне споживання та списання вартості активу. Цей метод є найпростішим в усіх аспектах.

В Польщі використовують метод зменшення залишку, тобто при використанні актив «старіє», тому треба рівномірно списувати його вартість на вартість всіх вироблених ним товарів. Цей метод дуже схожий на наш метод зменшення залишкової вартості, так як при розрахунку враховується річна ставка, яка є чистою вартістю активу що списується щорічно.

На відмінно від інших країн, Україна ще використовує кумулятивний метод. Суть кумулятивного коефіцієнта, розкривається при розрахунку, тобто діленням кількості років, які залишилися до списання об'єкта ОЗ, на суму числа років його кор. використання.

Отже, в Україні найбільше методів амортизації, хоча як і в багатьох інших країнах найпопулярнішим є прямолінійний метод. На деяких підприємствах не є доцільним використання даного методу, тому такий різновид методів дозволяє законно підібрати найоптимальніший вид нарахування амортизації. Також дозволяється наново обрати метод АМ за будь-яких обставин, таким чином використання нового методу починається з наступного місяця, як прийняли дане рішення [10].

Статтею 138 ПКУ визначено податкові амортизаційні різниці за допомогою, яких коригується фінансовий результат, тобто фін.результат перед оподаткуванням збільшується на суму нарахованої АМ ОЗ або НМА згідно НП(Б)О та МСБО та зменшується на суму розрахованої АМ ОЗ або НМА відповідно до ПКУ.

Виникнення податкової різниці спричинила розбіжність, між нарахуванням АМ в бух. обліку та податковому. АМ впливає на фін.результат до оподаткування, тому відмінність відрахувань в бух. та податковому кодексі призводить до розбіжностей у сумах витрат, які відображені у фін.звітності, та сумах для податкових цілей.

ПКУ дозволяє для більшості груп лише прямолінійний метод АМ, в той час в бух. обліку дозволені 5 методів АМ (рис. 1.7)

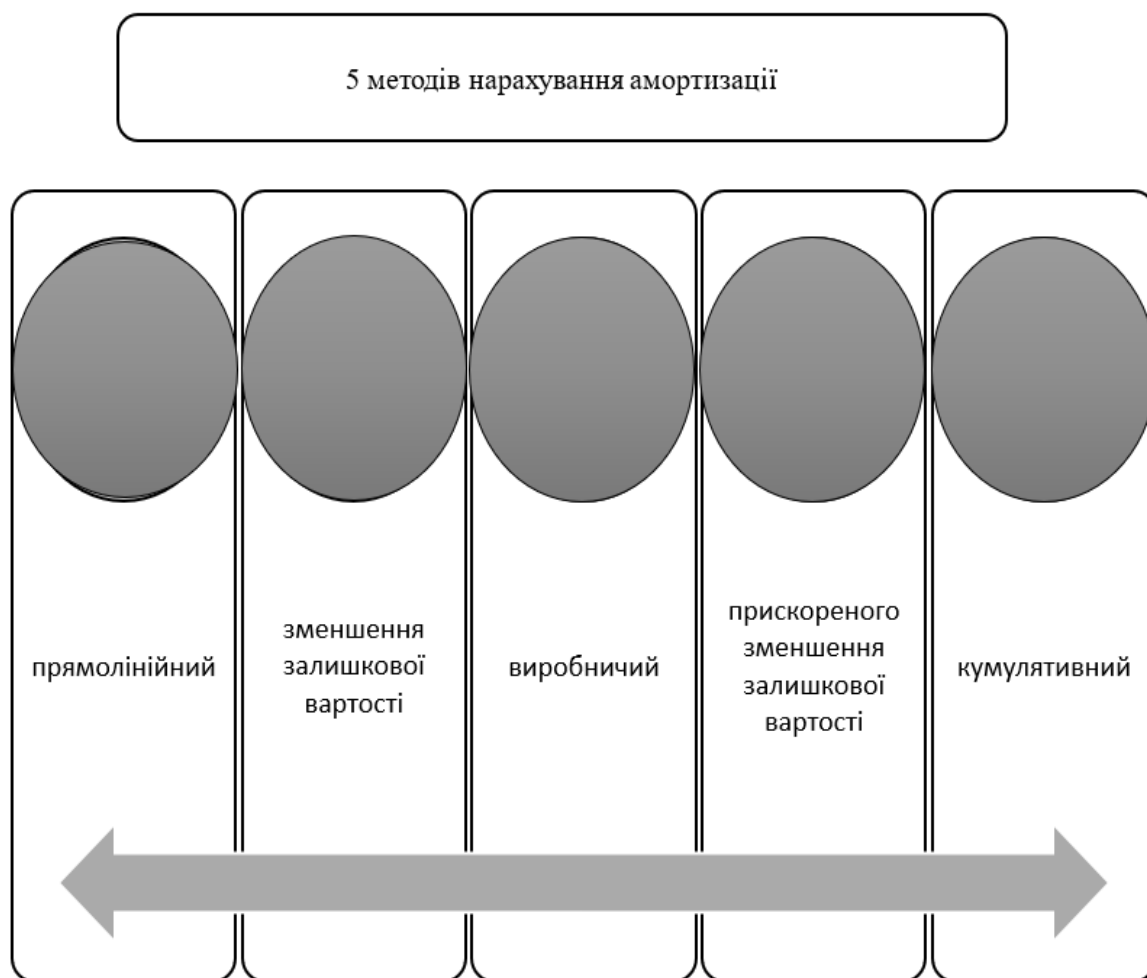

Рис. 1.7 – Методи АМ

Також в бух.обліку строк кор. використання визначається самим підприємством, а в податковому встановлений мінімальний строк законодавством для даного об'єкта. Таким чином сума нарахованої АМ в бух.обліку може бути, як вищою, так і нижчою, за суму в подат. обліку, тому виникає потреба використання коригування оподаткованого прибутку.

В ПКУ не дозволяється нараховувати АМ відрахування на невиробничі ОЗ, хоча в бух.обліку вони нараховуються. Ще однією відмінністю є переоцінка. В бух.обліку за допомогою неї збільшується балансова вартість ОЗ, але податковий облік її не визнає [11].

Амортизаційні різниці можуть бути постійними та тимчасовими. Через відмінності у строках та методах нарахувань, виникають тимчасові різниці, тобто згодом сума вирівнюється. Наприклад, підприємством визначений строк

кор. використання об'єкта 8 років, а на податковому рівні – 10. Таким чином витрати за 8 років будуть вищими у бух.обліку, а останні 2 нижчими, так як нарахувань зовсім не буде, а отже через 10 років сума нарахованої амортизації вирівняється. З тим часовими простіше, так як в бух.обліку амортизація нараховується на всі визнані об'єкти ОЗ, а в под.обліку не визнаються нарахування на невикористані ОЗ.

Коригування податкових амортизаційних різниць відбувається до оподаткування доходу. Якщо в бух.обліку нарахування амортизації більше за податковий, то різниця додається до оподат. прибутку, якщо ж менша – зменшити на відповідну суму.

Отже, амортизаційні різниці відіграють важливу роль у фінансовому управлінні, так як впливають на розмір податкових зобов'язань. Правильність розрахунку оптимізує податкове навантаження, сприяє більш точному значенню в фін.звітності та допомагає уникнути податкових ризиків. Відмінності в бух.обліку та податковому з однієї сторони створюють незручності, а з іншої – підприємства можуть самостійно обрати метод амортизації та правильно врегулювати дану розбіжність.

В бух. обліку, окрім амортизації, використовують модернізацію та знос ОЗ. Модернізація відображається, як збільшення перв. вартості понесеними витратами. Таким способом можна коректно показати чому і коли збільшилася вартість певного об'єкту ОЗ. Після модернізації, підприємство може переглянути строки кор. використання та відобразити їх у бух.обліку (рис. 1.8) [12].

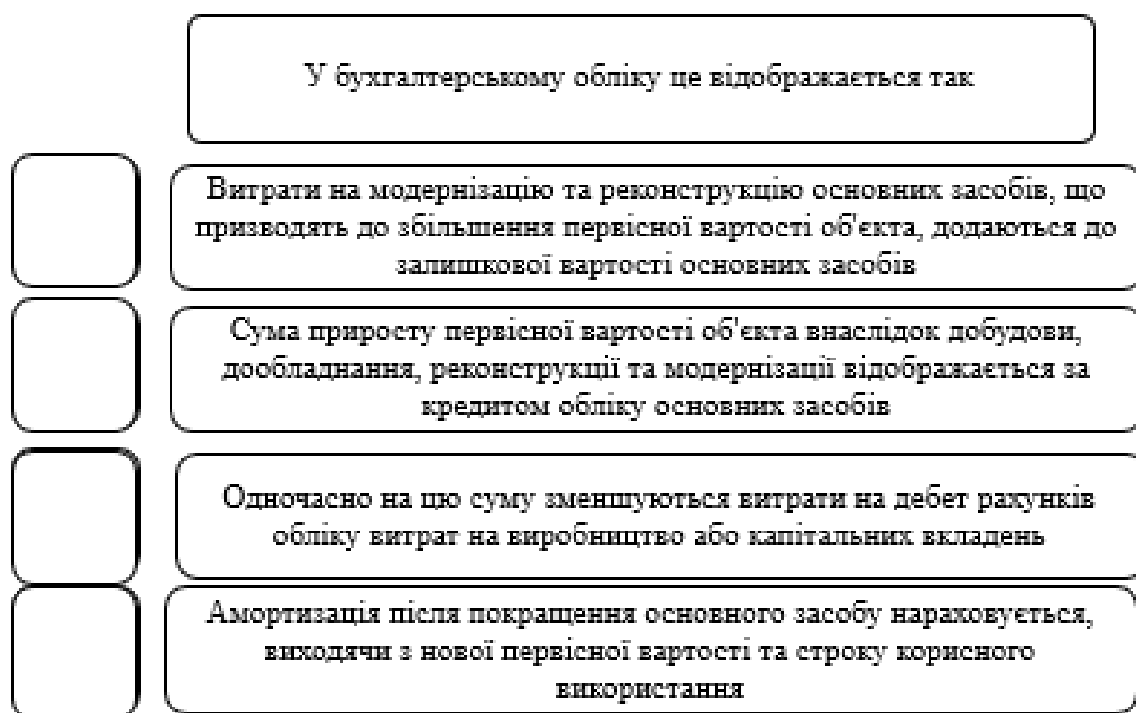

Рис. 1.8 – Відображення в бух.обліку збільшення перв. вартості ОЗ

Підсумовуючи, модернізація впливає на збільшення балансової вартості ОЗ, строк його використання та амортизаційні відрахування.

Знос ОЗ – це втрата ефективності та якості об'єкта для підприємства. Дані активи вибувають з бух.обліку, як ОЗ, та переводяться до категорії запасів або неосвоєних активів. Відображення цієї операції виглядає, як зменшення вартості об'єкта до нуля, тобто повний знос. В подат. обліку такі ОЗ переводяться до складу неамор. ак. та виключаються з категорії активів, що АМ-ються.

Дана процедура проходить в декілька етапів:

- припинення нарахування АМ на об'єкт зносу;
- залишкова вартість списується до нуля. В балансі вона відображається в сумі 1 гривні;
- експлуатація може бути продовженою, якщо основні якості ОЗ збережені та підтвердженні рез. тех. огляду;

- якщо об'єкт підлягає зносу, то складається Акт зносу ОЗ та проводиться демонтаж, утилізація чи продаж, як сировини;
- реалізація сировини, що виникла внаслідок зносу ОЗ, не оподатковується.

Умовами для списання є невідповідність критеріям визнання ОЗ, нерентабельність, неефективність або непридатність. Такі об'єкти передають третім особам під час списання, але перед цим проводиться інвентаризація, готуються відповідні документи. Перед реалізацією, ОЗ переводять до складу необорот. активів та оформлюють супровідні документи.

Облік наявності, амортизації, модернізації, зносу ОЗ є нелегкою процедурою, яка потребує багато знань, як в бух.обліку, так і в податковому. Правильність ведення та розрахунків забезпечить стабільну діяльність підприємству та уникнення штрафів [2].

Підсумовуючи, можна відзначити, що облік ОЗ, нарахування амортизації та визначення податкових різниць є взаємопов'язаними елементами системи фінансового управління підприємством. Вони мають суттєвий вплив як на фін. показники, так і на розмір податкових зобов'язань. Використання світового досвіду, обґрунтований вибір методів амортизації та ефективне управління процесом переоцінки активів сприяють забезпеченню фінансової стабільності підприємства, дотриманню вимог законодавства і прозорості фінансової звітності.

Глибоке ознайомлення з нормативно-правовими актами, що регулюють облік ОЗ, дозволяє краще усвідомити значення уніфікованих стандартів для звітності підприємств. Хоча національні стандарти бухгалтерського обліку (НП(С)БО) в Україні значною мірою узгоджуються з міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), між ними все ж існують принципові відмінності. Це особливо помітно в питаннях переоцінки ОЗ: за НП(С)БО переоцінка є добровільною і здійснюється за ініціативою підприємства, тоді як за МСФЗ вона має проводитися регулярно, якщо обрано модель оцінки за справедливою вартістю.

2. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПАТ «КЗРК»

2.1 Аналіз діяльності та облікової політики ПАТ «КЗРК» підприємства

Криворізький залізорудний комбінат розпочав своє існування 30 липня 2001 року. Першою назвою підприємства була «ВО Кривбасруда». Даний комбінат знаходиться в місті Кривий Ріг та простягається вдовж трьох районів: Тернівському, Покровському і Саксаганському.

Основною діяльністю ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат» (надалі ПАТ «КЗРК») є видобуток залізної руди підземним способом, таким чином підприємство є найбільшим у своїй сфері, як в місті, так і в Україні.

Комбінат має чотири шахти з видобутку: «Родіна», «Козацька», «Тернівська» та «Покровська». Для забезпечення їх роботи комбінат в своїй структурі має:

- шахтобудівне управління;
- сервісне управління (ремонт та монтаж обладнання);
- управління залізничного транспорту;
- автобаза;
- енергетичні та ремонтно-будівельні цехи;
- центральна енерголабараторія;
- база матеріально-технічного постачання;
- управління соціальних підрозділів.

Так як підприємство займається видобутком руди, то її основним продуктом є різні сорти руд, які відрізняються кількістю вмісту заліза. Таким чином ПАТ «КЗРК» видобуває (рис. 2.1).

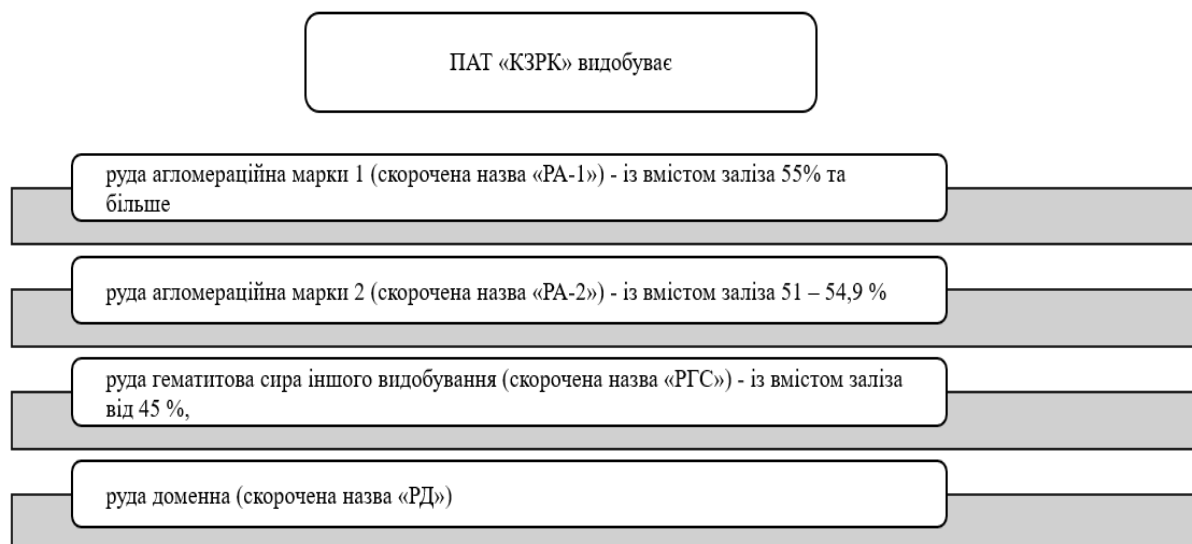

Рис. 2.1 – Різновиди руди, що видобуває ПАТ «КЗРК»

Також, окрім основної діяльності, комбінат виготовляє:

- нестандартне гірничошахтне обладнання (АШЛ, ПВ6, ГИТ-51 та інше);
- шахтні кріплення різного виду;
- елементи армування стовбура (провідники, балки ярусові);
- гумотросову продукцію.

Видобуток руди провадиться на глибинах 1265-1350 метрів. Запаси даної сировини розвідані до глибини 2000 м і приблизно становлять 600 млн.тон руди з середнім вмістом 58,81%.

На підприємстві додержуються світових стандартів та вдосконалюють системи управління якості. На сьогоднішній день комбінат має діючий сертифікат версії стандарту ДСТУ ISO 9001.

Стратегічною метою ПАТ «КЗРК» є стабільне видобування та забезпечення рудою в потрібній кількості постачальників та залучення валюти до України за рахунок експорту [13].

Історичні етапи розвитку ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат» відображено у табл. 2.1.

Табл. 2.1 - Історичні етапи розвитку ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат»

Рік	Історичний етап
80-90 роки 19 століття	початок розробки багатих залізних руд Криворізького басейну відкритим способом.
Початок 20 століття	розгортання розробки залізних руд на Криворіжжі підземним способом.
Післявоєнні роки	весь підземний видобуток руди в Кривбасі здійснювався шахтами двох трестів: «Держинськруд» (південна частина басейну) і «Ленінруда» (північна частина басейну), правонаступником яких є Криворізький залізорудний комбінат.
1973 р.	трести «Держинськруд» і «Ленінруда», згідно з постановою Ради Міністрів УРСР (від 24.04.1973 р.), скасовано. На їх базі створене промислове об'єднання з підземного видобутку залізних руд «Кривбасруда». До нього увійшли наступні рудоуправління: імені Ілліча, Держинського, Кірова, Карла Лібкнехта, Комінтерну, Фрунзе, XX партз'їзду, Рози Люксембург, Леніна, «Першотравневе», «Інгuleць».
01.07.1975 р.	промислове об'єднання «Кривбасруда» (згідно з постановою Ради Міністрів УРСР від 18.04.1975 р. за №194 та наказом по Мінчормету СРСР від 12.06.1975 р. за №430) реорганізовано у виробниче об'єднання, до складу якого увійшли всі рудоуправління на правах виробничих структурних одиниць.
01.01.1978 р.	до складу ВО «Кривбасруда» входило 10 рудоуправлінь. Рудоуправління «Інгuleць» наказом Міністерства чорної металургії УРСР від 01.09.1977 р. передано до складу Інгuleцького гірничо-збагачувального комбінату.
01.01.1988 р.	з метою подальшої концентрації виробництва, удосконалення структури управління і виконання наказів Мінчормету СРСР від 16.11.1987 р. за №1015 і ГПО «Южруда» від 13.10.1987 р. за №2 на базі рудоуправлінь імені: Леніна, Р. Люксембург, XX партз'їзду, Фрунзе, Держинського, Ілліча створено три виробничі одиниці – РУ ім. Леніна, РУ ім. XX партз'їзду, РУ ім. Держинського.
01.10.1989 р.	рудоуправління імені Кірова та XX партз'їзду виділилися зі складу об'єднання в самостійні підприємства з наданням їм юридичного статусу. Інші рудоуправління (згідно з наказом Мінметалургії СРСР від 07.09.1989 р. за №170 та наказом по об'єднанню від 20.09.1989 р. за №349) були ліквідовані, а на їх базі створено на правах структурних одиниць 10 шахт: «Першотравнева-1», «Першотравнева-2», ім. Леніна, ім. Орджонікідзе, «Гвардійська», «Октябрська», «Родіна», «Саксагань», «Гігант», ім. Валявка. Виробництво руди за 1989 рік склало 11 млн. 780,1 тис. т.

Фінансові показники є важливими для будь-якого підприємства і ПАТ «КЗРК» не є виключенням, так як вони показують його досягнення, надійність та конкурентоспроможність. Проаналізувавши дані звітів підприємства, можна зробити висновки, щодо його рівня доходу, прибутковості, рентабельності та стійкості. Таблиця 2.2 містить основні фін.показники комбінату за 2021-2023 роки (дод. А-В). За допомогою неї можна дійти до висновків про діяльність підприємства за певний час та розглянути тенденцію подальшого розвитку [14].

Таблиця 2.2 – Основні економічні показники діяльності ПАТ «КЗРК» за 2021-2023 роки

Найменування показника	Одиниця	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютне відхилення		Відносне відхилення,	
					2021-2022	2022-2023	2021-2022	2022-2023
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	тис. грн	435639	228 485	146 491	-207 154	-81 994	-47,55	-35,9
Кредиторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	тис. грн	136192	127 807	76 292	-8 385	-51 515	-6,16	-40,3
Виробничі запаси	тис. грн	496633	314 157	293 860	-182 476	-20 297	-36,74	-6,5
Готова продукція	тис. грн	627478	854 804	1 880 654	227 326	1 025 850	36,22	120,0
Грошові кошти та їх еквіваленти	тис. грн	601 902	518 385	363 664	-83 517	-154 721	-13,88	-29,8
Первісна вартість основних засобів	тис. грн	9812165	10 517 945	10 903 206	705 780	385 261	7,19	3,7
Знос основних засобів	тис. грн	5668928	5 885 507	6 134 287	216 579	248 780	3,82	4,2
Залишкова вартість основних засобів	тис. грн	4143237	4 632 438	4 768 919	489 201	136 481	11,81	2,9
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями розрахунками з бюджетом	тис. грн	341 678	172 539	23 976	-169 139	-148 563	-49,50	-86,1
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями розрахунками з оплати праці	тис. грн	62 926	65 835	49 966	2 909	-15 869	4,62	-24,1

Дебіт. заборгованість станом на 2021 рік становить 435 639 тис. грн, на 2022 рік йде зменшення до значення 228 485 тис. грн, тобто відбулась зміна на 207 154 тис. грн або на 47,55% у сторону зменшення. Зниження показника спостерігається і у 2023 році, але вже на суму 81 994 тис. грн або -35,9% порівнюючи з 2022. Тенденцію зміни відображено на рис. 2.2.

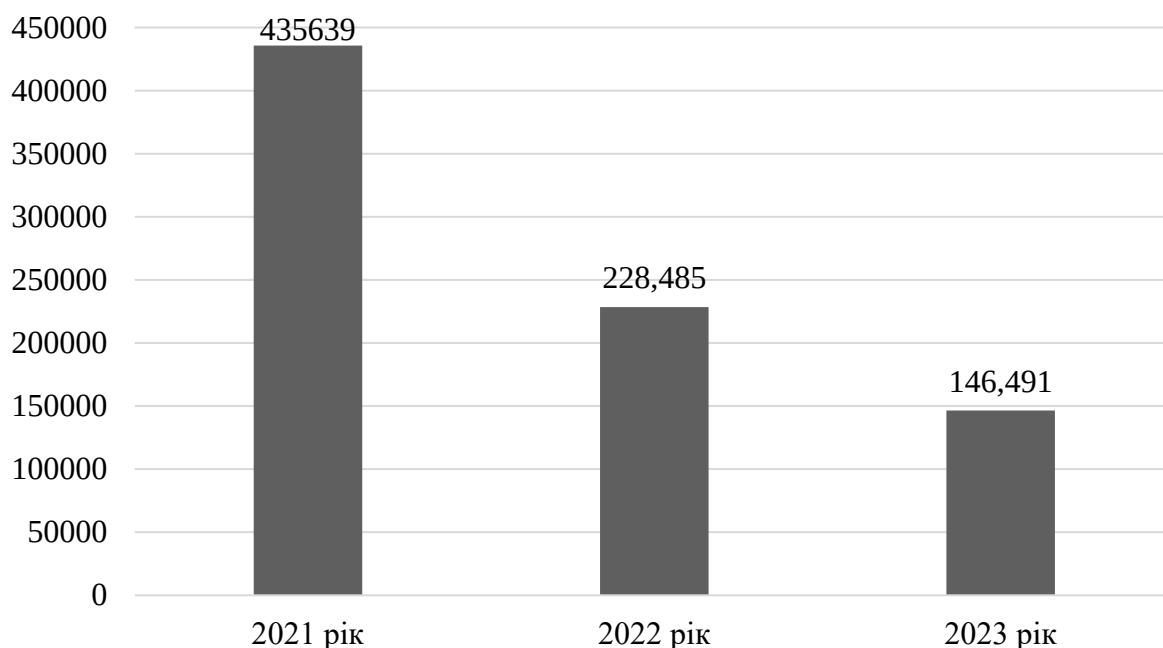

Рис. 2.2 – Динаміка дебіторської заборгованості на ПАТ «КЗРК» за 2021-2023 роки

Отже, зменшення дебіторської заборгованості триває протягом всього досліджуваного періоду. Така динаміка може стверджувати про більш раціональне управління боргами підприємства.

На 2021 рік кредиторська заборгованість склала 136 192 тис. грн, але у 2022 зменшилась на 8 385 тис. грн або на -6,16% і мала значення 127 807 тис. грн. Як і з дебіторською заборгованістю, так і з даним показником тенденція йде на зменшення. Таким чином у 2023 році кредиторська заборгованість становить 76 292 тис. грн та в порівнянні з минулим періодом зменшилася на 40,3%. Роблячи висновки з динаміки даного показника (рис. 2.3), підприємство зменшило свої зобов'язання перед постачальниками та робітниками, що є позитивним.

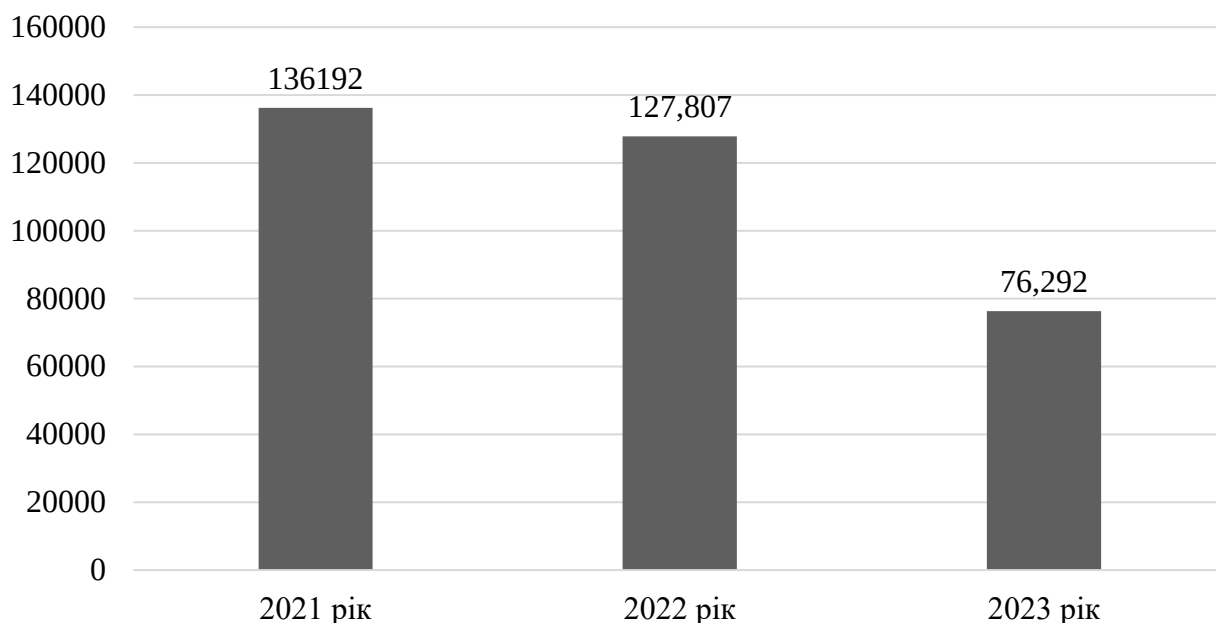

Рис. 2.3 – Динаміка кредиторської заборгованості на ПАТ «КЗРК» за 2021-2023 роки

Запаси на підприємстві на 2021 рік становили 496 633 тис. грн. На 2022 рік вони зменшилися до 314 157 тис. грн, таким чином відхилення склало -182 476 тис. грн або -36,74%. Зменшення на 20 297 тис. грн або на -6,5% відбувається і в 2023 році. У зв'язку з початком військового стану підприємство оптимізує та скорочує виробництво, тому відслідковується така динаміка.

Протягом періоду відслідковується зростання гот. продукції. У 2022 році вона зростає на 227 326 тис. грн або 36,22%, маючи значення 854 804 тис. грн (на 2021 рік - 627 478 тис. грн). 2023 рік шокує зростанням до 1 880 654 тис. грн, тобто надійшло 1 025 850 тис. грн або +120%. Таким чином маючи позитивну динаміку (рис. 2.4) підприємство нарощує виробничі потужності.

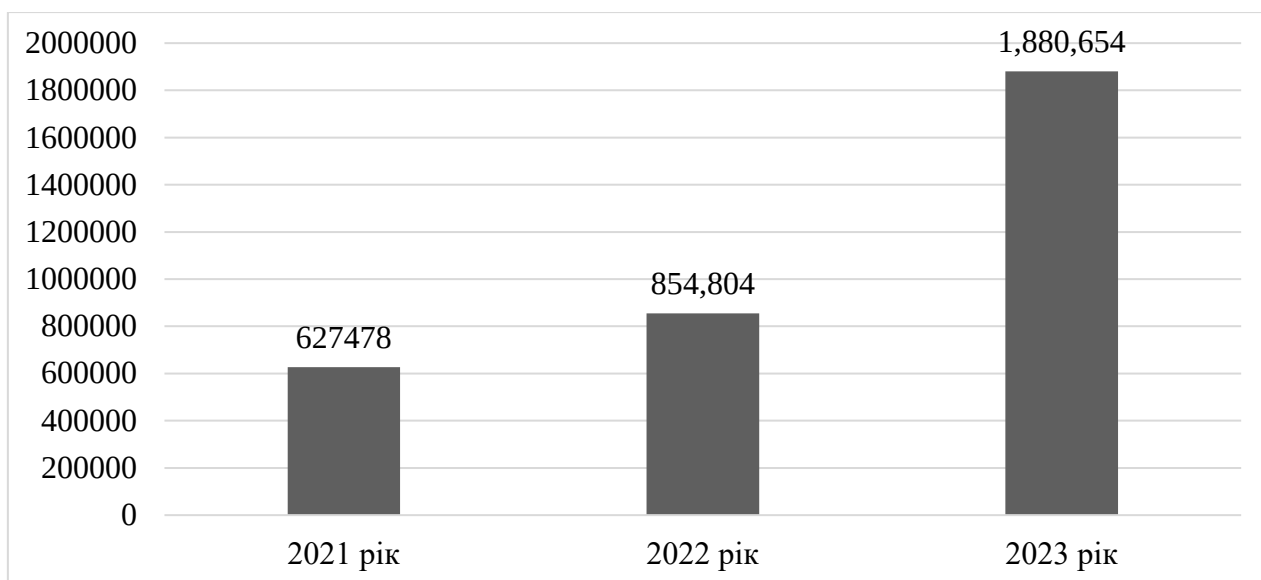

Рис. 2.4 – Динаміка гот. продукції на ПАТ «КЗРК» за 2021-2023 роки

Залишкова вартість ОЗ збільшується у 2022 році на 489 201 тис. грн або +11,81%, доходючи до значення 4 632 438 тис. грн. 2023 рік демонструє збільшення на 136 481 тис. грн або +2,9%. Цей показник показує, що попри знос, підприємство активно інвестує в оновлення ОЗ.

Підсумовуючи, ПАТ «КЗРК» має активне нарощення своїх сил та потужностей за рахунок збільшення готової продукції. Також комбінат зменшує свої заборгованості, як перед постачальниками, так і покупцями. Такі дії демонструють покращення з боку управлінського сектору.

На будь-якому підприємстві є основні засоби. На ПАТ «КЗРК» до складу ОЗ входять рухомі та нерухомі об'єкти, машини, обладнання, меблі, тощо. Дані активи щороку інвентаризуються та відображаються у балансі. Витрати х обслуговування та ремонту ОЗ списуються в момент виникнення, а утримання відбувається господарським способом. Розміщення та місцезнаходження прописується у реєстраційних документах та можуть бути у Дніпропетровській, Запорізькій, Херсонській та Кіровоградській областях.

Комбінат провадить і капітальні інвестиції. Вони покладені в реконструкцію основного виробництва, тобто розширення та створення нових горизонтів шахт з метою нарощення нових потужностей. Дані інвестиції

мають свій початок при відкритті нової шахти та завершують своє існування разом з закриттям цієї ж шахти. Основні витрати йдуть на заміну матеріалів вибуваючих у прохідці гірничих виробок, які розкривають нижчі горизонти, наприклад стволи, пристволові виробки, дробарно-бункерні і водовідливні комплекси, кріплення, кабелі електричних мереж, сигналізації, зв'язку тощо. Капітальні інвестиції в 2023 році склали 465 882 тис. грн., а план на 2024 рік – 473 211 тис. грн. Також були понесені витрати на придбання обладнання у сумі 291 146 тис. грн. Для підтримання та забезпечення будівництва, модернізації та переозброєння об'єктів, комбінат щорічно вкладає кошти на фінансування робіт.

За 2023 рік було підписано 18 договорів, щодо майна, яке не викор. У виробництві, зокрема об'єкти нерухомості та обладнання. Комбінат залишає за собою право на використання та всі ризики з вигодами несе самостійно. Дані договори мають строк в один рік та згідно з МСФЗ 16 «Оренда», визнаються опер. орендою.

Наявність ОЗ на АТ «КЗРК» відображено у табл. 2.3

Табл. 2.3 - Наявність основних засобів на АТ «КЗРК» за 2021-2023 роки

Склад основних засобів	Фактична наявність			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення,	
	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2021-2022	2022-2023	2021-2022	2022-2023
Будівлі	3 200 000	3 250 000	3 300 000	-20	50 000	1,56	1,54
Споруди	1 500 000	1 520 000	1 540 000	20 000	20 000	1,33	1,32
Передаючі пристрої	200,000	190,000	180,000	-10	-10	-5,00	-5,26
Машини та обладнання	2 400 000	2 500 000	2 520 000	100 000	20 000	4,17	0,80
Транспортні засоби	850 000	900 000	920 000	50 000	20 000	5,88	2,22
Інструменти	600 000	650 000	670 000	50 000	20 000	8,33	3,08
Всього	9 812 165	10 517 945	10 903 206	705 780	385 261	7,19	3,66
Знос	5 668 928	5 885 507	6 134 287	216 579	248 780	3,82	4,23
Коефіцієнт зносу	57.8%	55.9%	56.3%				

Вартість будівель на 2021 рік становила 3 200 000 тис. грн, а на 2022 – зросла до 3 250 000 тис. грн, тобто мала абсолютне збільшення на 50 000 тис. грн або +1,56%. В 2023 вартість будівель продовжує зростати та досягає 3 300 000 тис. грн. Динаміка цього показника представлена на рис. 2.5 та демонструє поступове зростання.

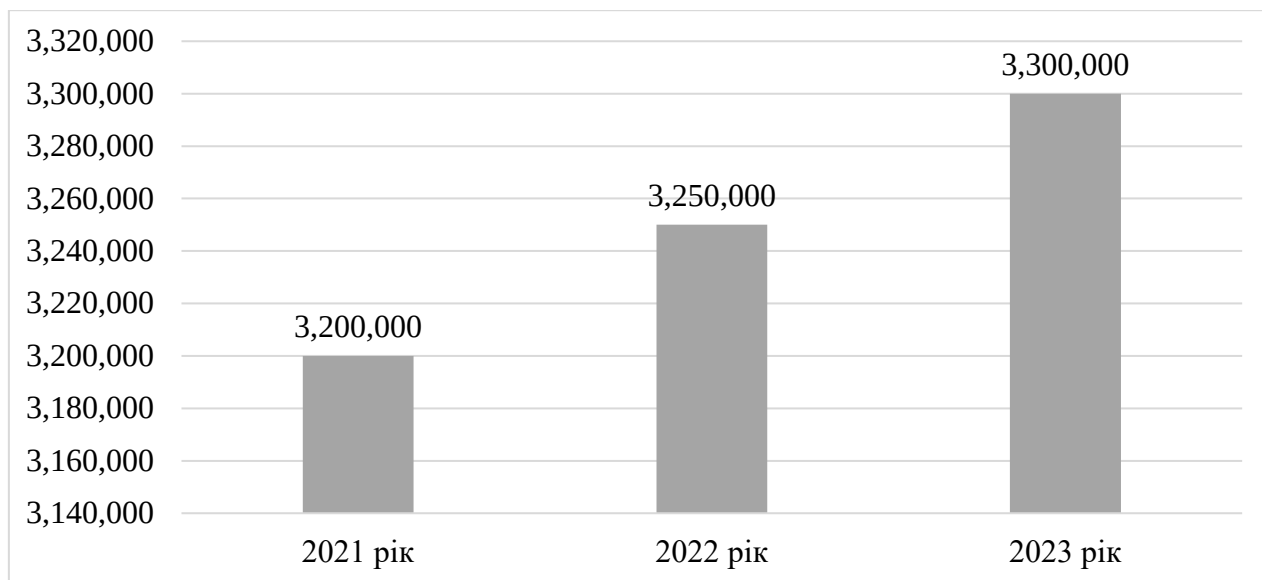

Рис. 2.5 – Динаміка наявності будівель серед складу основних засобів
АТ КЗРК за 2021-2023 роки

Як і будівлі, споруди теж набирають обороти. У 2021 році їх вартість 1 500 000 тис. грн, а вже в 2022 вони збільшуються на 1,33% становлячи 1 520 000 тис. грн. В 2023 році стабільно зростає вартість ще на 1,32% і має вже значення 1 540 000 тис. грн.

Станом на 2021 рік вартість транспортних засобів склала 850 000 тис. грн. В 2022-му даний актив зріс до 900 000 тис. грн., тобто на 5,88%, а в 2023-му- до 920 000 тис.грн. або на 2,22%. Дані зміни можна розглянути на рис.2.6.

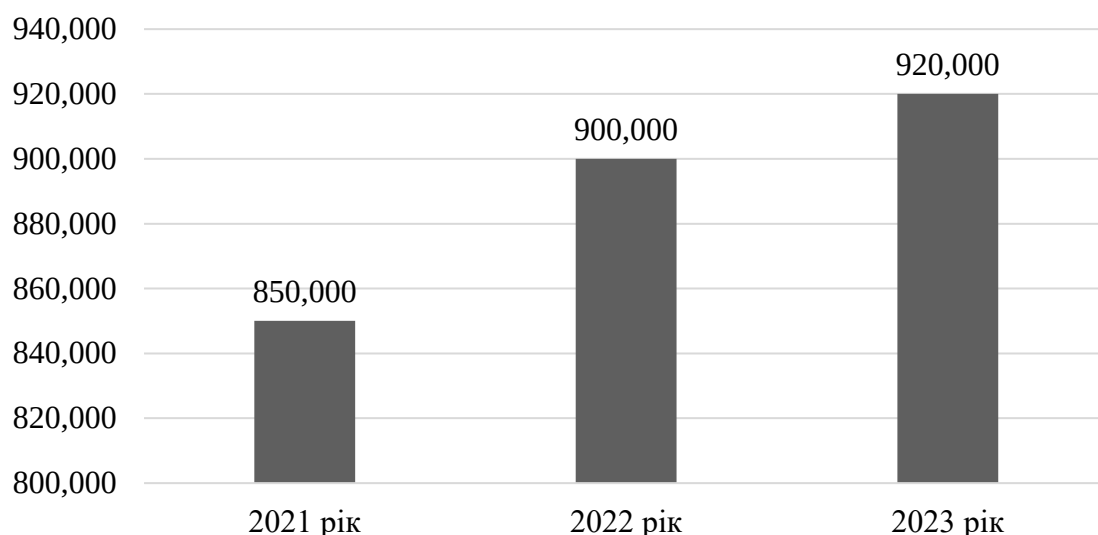

Рис. 2.6 - Динаміка наявності транспортних засобів серед складу основних засобів АТ КЗРК за 2021-2023 роки

Інструменти в компанії в 2021 році мали вартість 600 000 тис.грн та зросли у 2022 році на 8,33% і становили 650 000 тис.грн. В 2023 тенденція на зріст продовжується, таким чином вартість досягла 670 000 тис.грн (+3,08%).

Основні засоби у загальній вартості на 2021 рік складають 9 812 165 тис.грн. В 2022 та 2023 роках йде збільшення активів у вигляді ОЗ до 10 517 945 тис.грн та 10 903 206 тис.грн відповідно. У відсотковому значенні на 2022 рік припадає зріст на 7,19%, у 2023 – 3,66%.

Зріст зносу ОЗ відбувався також щороку. Спочатку від 5 668 928 тис.грн до 5 885 507 тис.грн, тобто +216 579 тис. грн або +3,82%, а потім ще на 248 780 тис. грн або +4,23% збільшився, доходючи до значення 6 134 287 тис.грн.

Судячи зі зменшенням коефіцієнту зносу ОЗ у 2022 році на 1,9%, можна зробити висновки про внесення інвестицій на покращення стану ОЗ. Але в 2023 знову зростає на 0,4%, тобто вкладення зменшуються.

Отже, підприємство за обраний період має стабільну тенденцію до зростання необоротних активів, хоча і 2023 темп трохи сповільнюється, так як в країні тяжка економічна ситуація та введений військовий стан.

У сучасних умовах ведення госп. діяльності особливе значення має формування ефективної системи бух. обліку, яка забезпечує достовірну, своєчасну та повну інформацію для прийняття управлінських рішень. В даній системі ключовою є система облікової політики на підприємстві. Вона виступає своєрідним інструментом, за допомогою якого підприємство адаптує загальні норми обліку до власних особливостей діяльності.

Облікова політика – це набір методів та принципів, якими користується підприємство для ведення бух.обліку та подання фін.звітності.

Ведення облікової політики на ПАТ «КЗРК» здійснюється відповідно до наказу «Про облікову політику по МСФЗ» від 01.01.2012 року (дод. Г). Також комбінат застосовує Міжнародні стандарти фін. звітності (МСФЗ), МСБО та Тлумачення (КТМФЗ, ПКТ) та діє на підставі Статуту (Дод. Г).

В обліковій політиці зазначено, що облік ведеться у нац.валюті – гривні, а фінансові звіти подаються в тисячах гривень. Ведення фін.звітності провадиться на основі історичної собівартості, крім ОЗ та інвестицій, доступних для продажу, так як вони оцінюються за справедливою вартістю. Ще одним виключенням є оцінка запасів (за чистою вартістю реалізації) та дебіторської/ кредиторської заборгованості за вартістю реалізації). Фін.звітність формується на таких принципах (рис. 2.7).

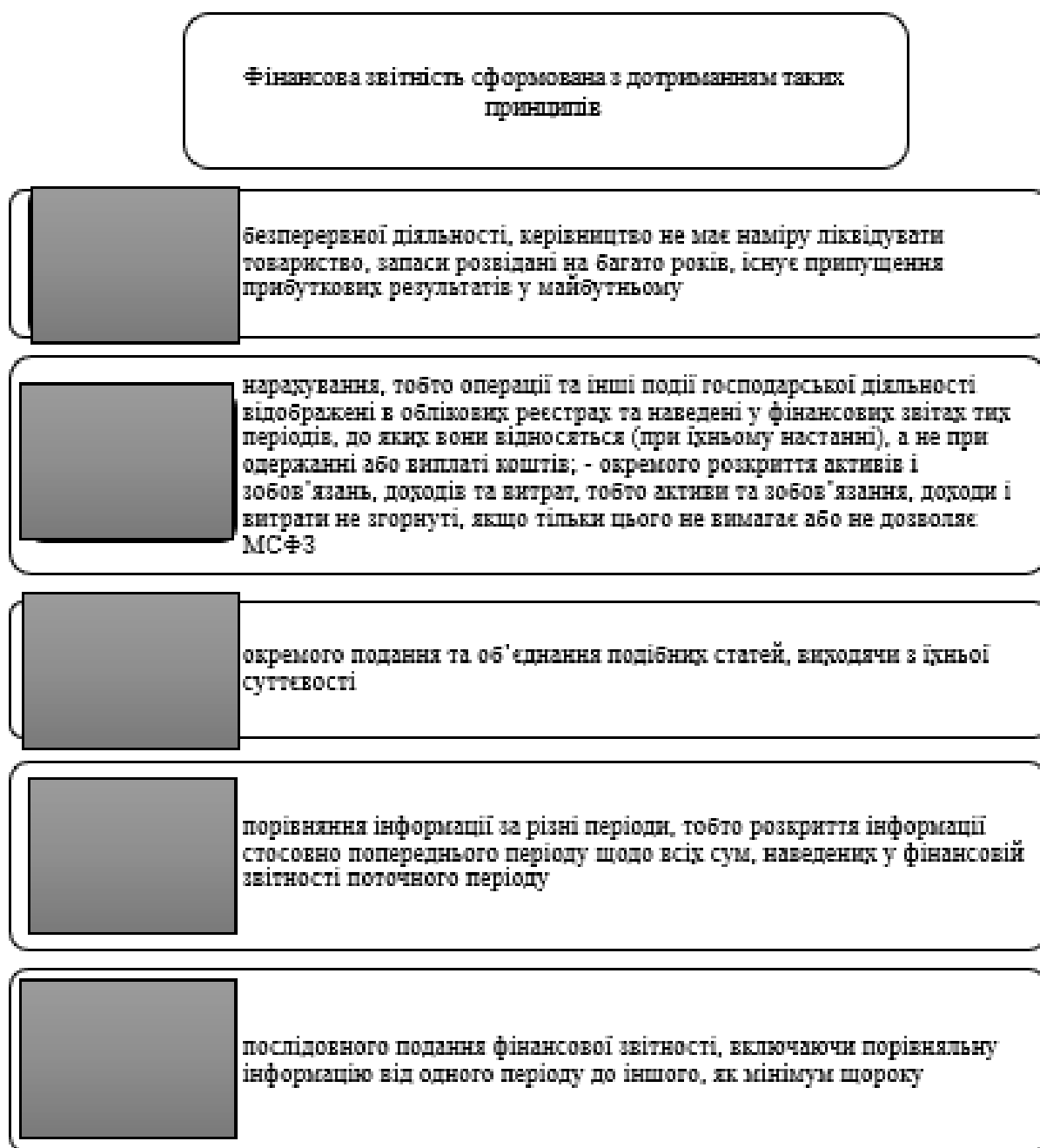

Рис. 2.7 – Принципи формування фін.звітності

Згідно «МСФО 16» визначається порядок оцінки ОЗ, нарахування амортизації, знос та списання, а також відображення інформації про дані активи у фін.звітності.

ОЗ на підприємстві визнаються такими лише за умов, що такий актив принесе вигоду та його собівартість можна точно оцінити. В процесі визнання, активу присвоюється строк корисного використання та вартість. На комбінаті комісія може прийняти рішення про застосування покомпонентного обліку

активу при введенні нових об'єктів основних засобів та тих, які модернізувалися.

Вартість ОЗ встановлена межею в 2500 гривень. Витрати визнаються в момент їх виникнення та складаються з понесених витрат на придбання, монтаж, установку, доставку, тощо. Визнаються ОЗ за собівартістю.

Собівартість складається з трьох пунктів (рис.2.8)

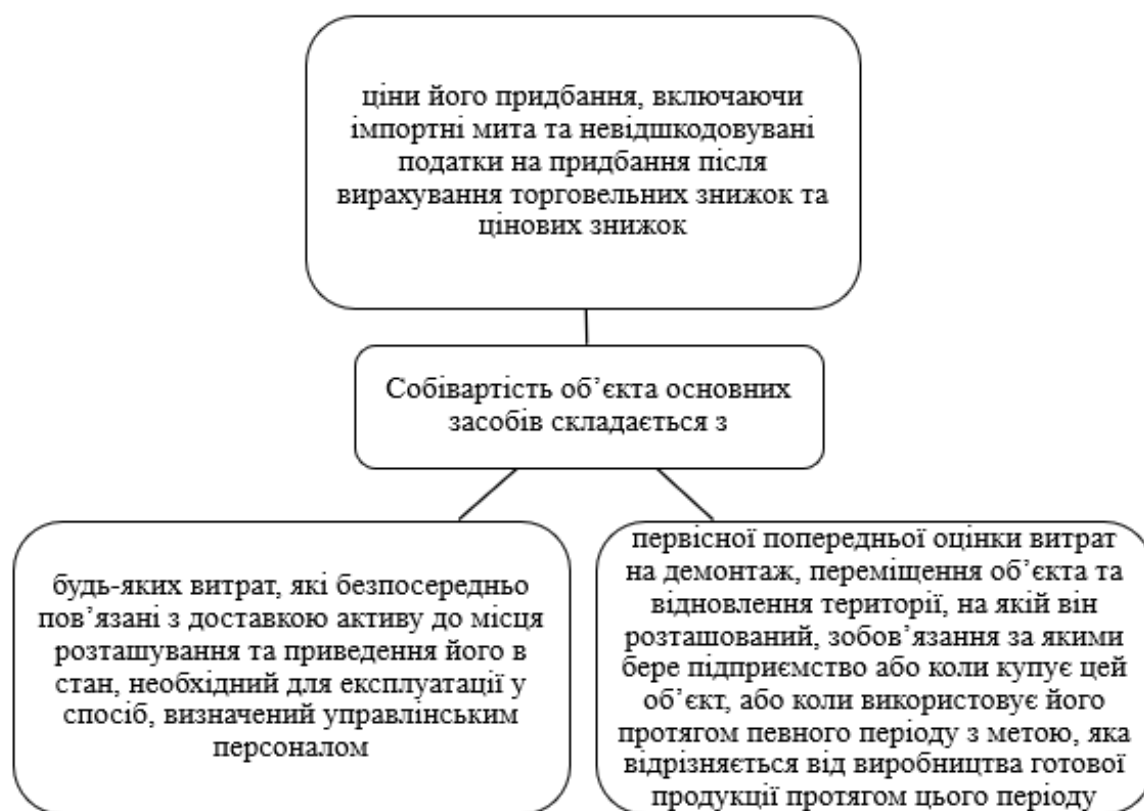

Рис. 2.8 – Склад собівартості

Визнання створеного самостійно активу проводиться за тими ж принципами, що і придбані активи.

2.2 Бухгалтерський облік наявності та руху основних засобів на ПАТ «КЗРК»

Облік основних засобів та будь-яких активів провадиться на ПАТ «КЗРК» згідно чинного законодавства. На основі положень та законів

використовується основне визначення поняття ОЗ та їх класифікація, яка спрощує ведення бух.обліку [15].

Зарахування ОЗ на баланс підприємства відбувається за первісною вартістю активу та з урахуванням звідки він.

На рис. 2.9 основні складові облікового процесу, їх взаємозв'язок, а також місце бухгалтерського обліку в загальній системі управління підприємством. Такий підхід сприяє глибшому усвідомленню ролі обліку як інструменту управління та контролю.

Рис. 2.9 – Завдання бухгалтерського обліку

Регулювання вітчизняного обліку ОЗ відбувається відповідно основним нормативно-правовим документам, тобто Податковому кодексу України та Національним положенням (стандартам) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби». Дані документи мають розбіжності в своїх підходах до обліку ОЗ.

Однією з таких розбіжностей є визначення суми, як критерія для визнання об'єкта основним засобом. Таким чином для підприємства в бух.обліку такий об'єкт може бути ОЗ, а в податковому – МШП. Визнання суми, як критерія, в бух.обліку - навласний розсуд, в податковому – фіксована сума в розмірі 20 000 грн.

На сьогоднішній день обов'язковість типових форм для ведення обліку ОЗ скасована, але ними можна користуватися. На ПАТ «КЗРК» комісія, яка сформована за наказом керівника, приймає ОЗ на облік та складає акт ОЗ-1. (Дод. Д). Даний документ складається в єдиному примірнику для кожного об'єкта ОЗ та підписується керівником, головним бухгалтером. Після цього додається супровідна технічна документація та передається пакет документів до бухгалтерії. Якщо об'єкт переміщується внутрішньо, то такий акт має бути в двох примірниках. Один для відповідальної особи, що отримує ОЗ, другий залишається у МВО, що мав у своєму розпорядженні цей об'єкт. Комісія визначає також строк експлуатації, ліквідаційну вартість та метод амортизації для кожного об'єкта ОЗ.

Для ведення всіх видів ОЗ, що експлуатуються на підприємстві, використовують форму ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку ОЗ». Для кожного такого активу виділяється окрема картка з зазначеною назвою, інвентарним номером, датою та місцем складання, короткі технічні дані та інше. Такий документ складається в одному екземплярі. Якщо об'єкт переоцінюють, модернізують чи реконструюють, всі відповідні записи робляться в картці цього об'єкта.

Базою для заповнення інвентарних карток є дані форми. Якщо об'єкт було модернізовано та його характеристики зазнали змін, то всі якісні та кількісні зміни мають бути відображені у картці. Стару картку обов'язково залишають, як довідкову інформацію.

Отже, інвентарна картка є універсальною, але в ній є недоліки, які потрібно враховувати та доповнювати наступною інформацією:

- відображати спосіб надходження ОЗ, щоб розуміти джерело надходження об'єкта;
- для визначення справедливої вартості об'єкта варто вказувати рівень;
- зазначити термін користування для подальшого нарахування амортизації;
- вказувати ліквідаційну вартість для правильного списання;
- зазначити метод амортизації;
- прописувати залишкову вартість в момент вибуття для розуміння стану об'єкта.

Для ведення обліку модернізованих та реконструйованих об'єктів на ПАТ «КЗРК» використовують форму № ОЗ-2 «Акт прийм.-передачі відрем., реконстр. і модерн. об'єктів» (Дод. Е). Згідно нормативних вимог, ОЗ виводять із виробничого процесу на час ремонту та вводять знову після завершення маніпуляцій. Даний документ складається в 1 екземплярі та має містити підписи МВО та працівника, що здійснював ремонт, реконструкцію, після перевірки бухгалтерії, додається підпис головного бухгалтера та голови правління підприємства.

Після завершення ремонту, підписуються відповідні документи та заповнюється бухгалтером інвентарна картка, в якій зазначено всі зміни. Під час введення в експлуатацію після ремонту на ПАТ «КЗРК» завжди присвоюють спеціальний ідентифікаційний номер такому об'єкту.

Окрім зберігання інвентарних карток, ще ведеться їх реєстрація у вигляді форми № ОЗ-7 «Опис інвент. карток з обліку ОЗ». Вона є загальнопринятою та складається з урахуванням наявних груп ОЗ на підприємстві, інформації, щодо номерів карток, найменування та інвентарних номерів об'єкта.

В картотеці відображаються всі інвентарні картки відповідно до класифікації груп. Також картки можуть класифікуватися за місцем застосування. Структуру ведення картотеки підприємство обирає самостійно за умови наявності логіки складання.

Як доповнення існують інвентарні списки. В них зазначається інформація про перелік інвентарних карток. Оформлюються такі списки за формою № ОЗ-9 «Інвентарний список ОЗ». Такі форми складаються в 2 примірниках на основі ОЗ-1.

Для списання об'єктів ОЗ використовують форму № ОЗ-3 «Акт на списання ОЗ» (Дод. Є) та ОЗ-4 «Акт на списання авто та транспортних засобів». В них відображаються дані про вибуття чи ліквідацію основного засобу. Рішення про ліквідацію приймає спеціальна комісія за наказом директора ПАТ «КЗРК». Така комісія проводить огляд об'єкта, виявляє причину та робить висновки, щодо подальшої долі ОЗ.

Ці акти складаються у двох примірниках, один для бухгалтерії, другий – МВО [16].

На балансі підприємства ОЗ відображаються за собівартістю придбання, або калькуляції витрат будівництва, з виключенням накопиченої амортизації, окрім придбаних об'єктів до 01.01.2012. У вартість входить понесені витрати на придбання, обслуговування, спорудження та модернізації. Всі об'єкти, що були придбані до 1.01.2021 підлягають переоцінці, таким чином вартість цих об'єктів є справ. вартістю на дату переоцінки 31.12. 2011 р., зменшеною на подальшу накопичену амортизацію. Для визнання об'єкта основним засобом є два критерії: вартість та строк використання. Спочатку вартісною межою підприємством була визначена сума в розмірі 6 000 грн, з 23.05.2020 межа була піднята до 20 000 грн. Дані зміни зазначені в обліковій політиці. ОЗ, які були введені в експлуатацію до цієї зміни, не перекласифіковували, тому продовжують своє існування, як ОЗ, але за критерія в 6 000 грн.

На ПАТ «КЗРК» використовують прямолінійний метод амортизації активів та окремих частин (за методом суми одиниць продукції). Протягом встановленого строку облік та нарахування таких частин ведеться окремо.

Ліквідаційною вартістю на підприємстві визначено у розмірі нуль гривень. Понесені витрати на ремонт та обслуговування ОЗ списуються в

періоді виникнення. Також витрат на модернізацію та реконструкцію підлягають капіталізації, а замінені об'єкти на списання.

На підприємстві спеціалістами та управлінським персоналом аналізуються строки кор. використання і методи розрахунку АМ. За наявності розбіжності, об'єкт підлягає коригуванню в кінці року.

На розрахунок та висновки, щодо залишеного строку корисної експлуатації, впливає стан об'єкта на сьогоднішній день з урахуванням періоду в якому цей актив буде приносити вигоду. Під час розгляду стану активів виокремлюються основні фактори (рис.2.10)

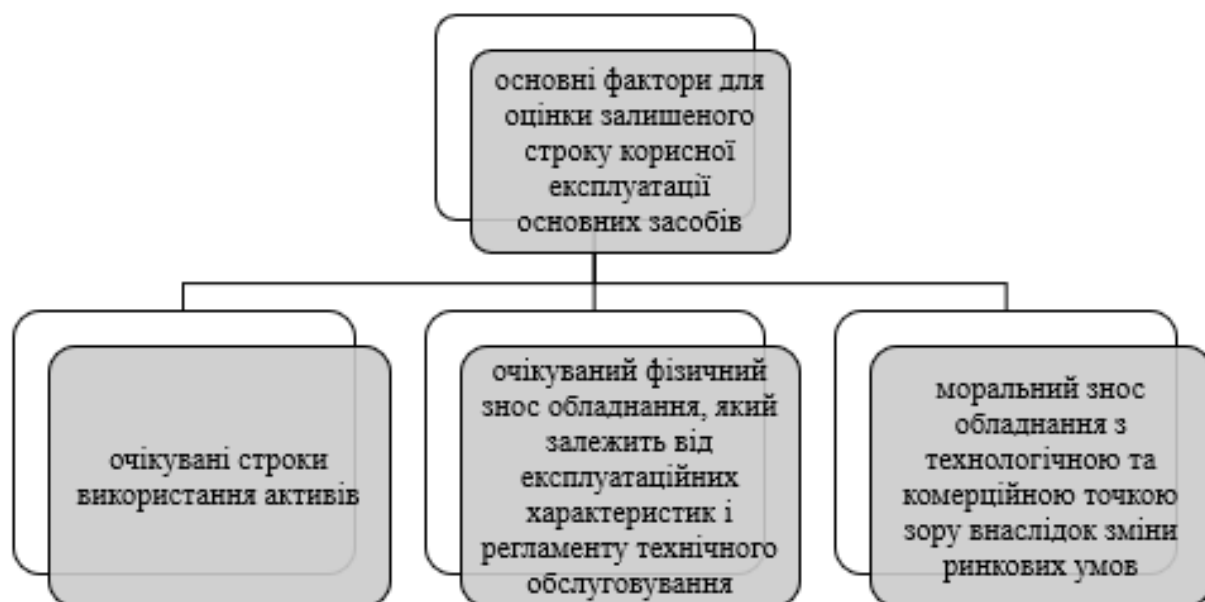

Рис. 2.10 - Основні фактори для оцінки залишеного строку корисної експлуатації ОЗ

В кінці року проводиться оцінка зменшення корисності ОЗ всіх підрозділів комбінату. Ця процедура проводиться з метою оцінки актива, як інвестиції, що принесе економічні вигоди підприємству.

Встановлення строків кор. використання ОЗ проводиться з урахуванням встановлених податковими органами строків статтею 138 п.3.3 ПКУ. Тобто всі затверджені строки на підприємстві відповідають чинному законодавству, а

саме тех. хар-кам, паспортним і проектним відомостям з урахуванням всіх умов та місць експлуатації.

До складу інших витрат відносять резерв на знецінення ОЗ, які мають відмінності від установлених критеріїв. Якщо такий об'єкт переводять до ОЗ для використання у різних процесах, то його резерв сторнується у сумі первісного нарахування з вирахуванням накопиченої амортизації, якби об'єкт використовувався в господарській та виробничій діяльності.

На ПАТ «КЗРК» аналітичний облік ОЗ ведеться за допомогою інвентарних номерів, які присвоюються індивідуально кожному об'єкту. Номер кожного активу зазначається у первинних документах, реєстрах та міститься на підприємстві до кінця перебування такого об'єкта. Інвентарний номер зберігається на комбінаті навіть після вибуття об'єкта з будь-яких причин. Номер не може бути засосований двічі, навіть якщо об'єкти схожі.

Для синтетичного обліку, комбінат використовує рахунок 10 «ОЗ», відповідно до законодавства. (рис.2.11).

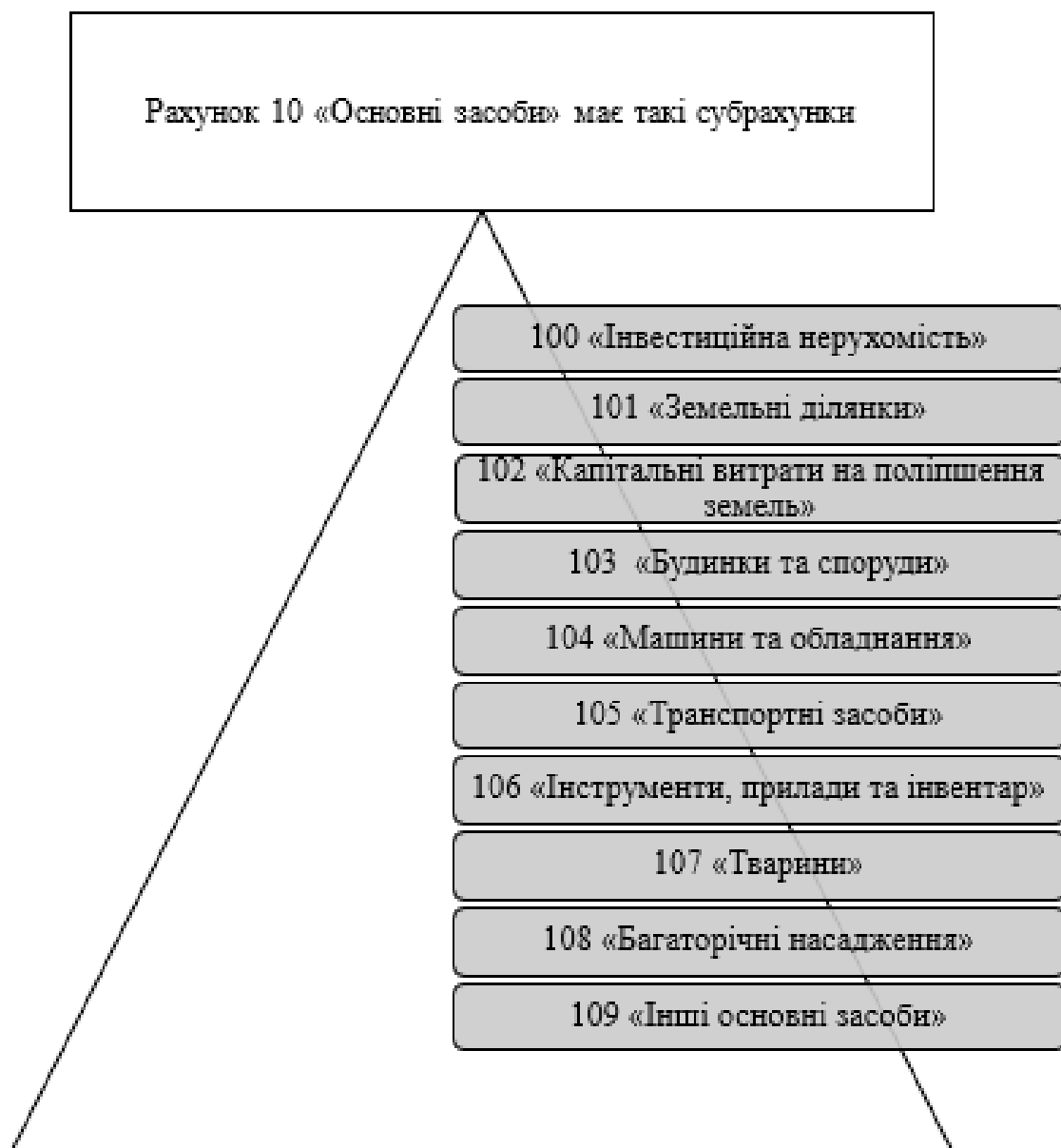

Рис.2.11 - Склад рахунку для ведення синтетичного обліку ОЗ

Дебет даного рахунку відображає надходження за первісною вартістю ОЗ. Кредит – вибуття активу внаслідок продажу, безоплатній передачі, ліквідації, тощо.

Облік вибуття ОЗ відбувається з причин (рис.2.12)

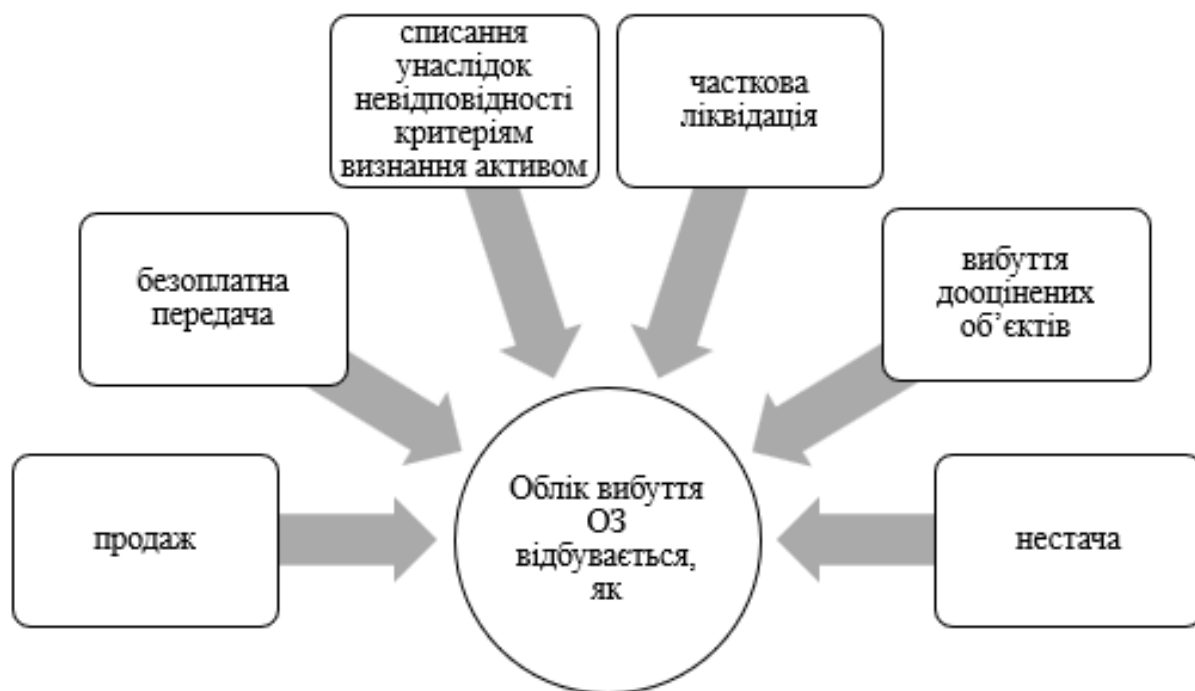

Рис. 2.12 – Причини вибуття ОЗ

Для продажу ОЗ, враховуючи норми НП(С)БО , треба:

- актив перевести з ОЗ до складу необорот. активів, що утримуються для продажу;
- відобразити всі операції, що стосуються продажу, в обліку.

Тобто, ОЗ під час продажу відображається, як оборотній актив, хоча раніше, до затвердження НП(С)БО 27, актив продавався, як необоротній.

Приклад, щодо продажу: на підприємстві є автомобіль з первісною вартістю 450 000 грн. Керівник вирішив продати цей об'єкт покупцю за 300 000грн., у тому числі ПДВ – 50 000 грн. Оплата відбулася на рахунок після передачі актива. Знос на поч. місяця, в якому був продаж, - 299988 грн, на кін. даного місяця - 308325 грн.

Зал. вартість на кін. місяця, в якому був продаж, - 141 675 грн (450 000 – 308 325).

Бух. облік показано в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Бух. облік продажу ОЗ

№	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн
		Д-т	К-т	
1	Переведено автомобіль (ОЗ) до складу необоротних активів, утримуваних для продажу: - на суму нарахованого зносу;	131	105	308 325
2	- на залишкову вартість	286	105	141 675
3	Передано автомобіль покупцеві	361	712	300 000
4	Нараховано ПЗ з ПДВ	712	641	50 000
5	Дохід від продажу віднесено на фін. результати	712	791	250 000
6	Списано залишкову вартість проданого автомобіля	943	286	141 675
7	Залишкову вартість віднесено на фін. результати	791	943	141 675
8	Отримано оплату від покупця	311	361	300 000

У варіанті з об'єктом, що не планують використовувати, але мають на меті здійснити продаж, його списують на суб. рах. 286. Через місяць, після переведення, перестає нараховуватись амортизація. Наприклад, рішення прийняли в липні та перевели на відповідний рахунок, значить в серпні перестають нараховувати амортизацію.

Під час безоплатної передачі ОЗ, згідно п.33 НП(С)БО 7, актив списується з балансу. Його зал.вартість відображають в ДТ 976, а дохід в даній операції не визнається. До прикладу: комбінат приймає рішення, щодо передання комплекту офісних меблів іншому підприємству в безоплатній формі. Вартість такого активу 100 000грн., а знос на кін. місяця – 41 675 грн, на початок – 40 005.

$$\text{Зал. вартість} = 100\,000 - 41\,675 = 58\,325 \text{ (грн)}$$

Так як договірна вартість становить 0 грн, то складається дві податкові накладні. Перша на 0 грн, друга на різницю договірної вартості і зал.вартістю на поч. місяця – 50 995 грн. Тобто, нараховано ПЗ з ПДВ – 10 199 грн.

Бухг. облік показано в таблиці 2.5

Таблиця 2.5 – Бух. облік безоплатної передачі ОЗ

№	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн
		Д-т	К-т	
1	Передано меблі (ОЗ) безоплатно іншому підприємству: - на суму нарахованого зносу;	131	105	41675
2	- на залишкову вартість;	976	105	58 325
3	- нараховано ПЗ з ПДВ	976	641	10 199

Цю операцію можна оформити, відповідно до Наказу № 818, Актом прийм.-передачі ОЗ.

В ситуації, де актив не відповідає критеріям визнання ОЗ, його мають списати з обліку згідно до п. 33 НП(С)БО 7. Проведення виглядають так:

- Дт 131 Кт 10 - на суму нарахованого зносу;
- Дт 976 Кт 10 - на залишкову вартість.

На 976 рахунок відносять всі витрати понесені з вибуттям ОЗ. До таких витрат відносять:

- заробітну плату працівникам, що приймали участь у ліквідації;
- послуги інших організацій;
- нараховану амортизацію обладнання, що приймало участь в ліквідації.

Якщо підприємство не має вигоди з використання активу у власній діяльності та не може його продати, то він ліквідується. Наприклад, на комбінаті є заамортизований несправний верстат, який використовували у виробництві. Ремонт об'єкта було визнано не доцільним, а покупців немає, тому об'єкт списують, через недотримання критеріїв.

Якщо ліквідація відбувається частково, то первісну вартість та знос ОЗ зменшують на суму вартості та зносу ліквідованої частини.

Бухгалтерські проведення операцій часткової ліквідації такі самі, як і в разі повної ліквідації. Наприклад, підприємство вирішило ліквідувати верстат, який мав первісну вартість 250 000 грн, нарахований знос на кінець місяця

становив 180 000грн. Сума всіх понесених витрат – 20 000грн. В наслідок ліквідації оприбутковано було металобрухт в розмірі 17 000 грн. Бух. облік наведено в таблиці 2.6

Таблиця 2.6 – Бух. облік ліквідації ОЗ

№	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн
		Д-т	К-т	
1	Ліквідовано верстат (об'єкт ОЗ): - на суму нарахованого зносу;	131	104	180 000
2	- залишкова вартість	976	104	70 000
3	Понесено витрати на ліквідацію	976	661, 651	20 000
4	Оприбутковано металобрухт	209	746	17 000

Під час інвентаризації може виявитись нестача, в такому випадку ОЗ списується з балансу на підставі інвентаризаційних документів. Проведення:

- Дт 131 Кт 10 - на суму нарахованого зносу;
- Дт 976 Кт 10 - залишкова вартість.

Поки тривають пошуки винуватців, суму (залишкову вартість ОЗ) нестачі відображають на субрахунку 072. Якщо винуватця знайдень та очікується відшкодування, то відображена сума списується з рахунка 072 . Водночас робиться проведення Дт 375 Кт 716.

Підстава на відшкодування може бути визначена:

- наказом керівника про стягнення відшкодування з працівника;
- рішення суду.

За умови вибуття ОЗ (в будь-який спосіб), який раніше підлягав переоцінки та має кредитний залишок на субрахунку 411, його вартість відносять до складу нерозподіленого прибутку: Дт 411 Кт 441.

Для обліку об'єктів ОЗ, МНМА, які створювались або будувались підприємством, використовують рахунок 15 «Капітальні інвестиції», після завершення накопичених всіх витрат, які обліковуються на цьому рахунку, можна об'єкт вводити в експлуатацію та зараховувати на баланс.

Первісна вартість цих об'єктів складається з витрат (п. 8 НП(С)БО 7)
(рис.2.13)

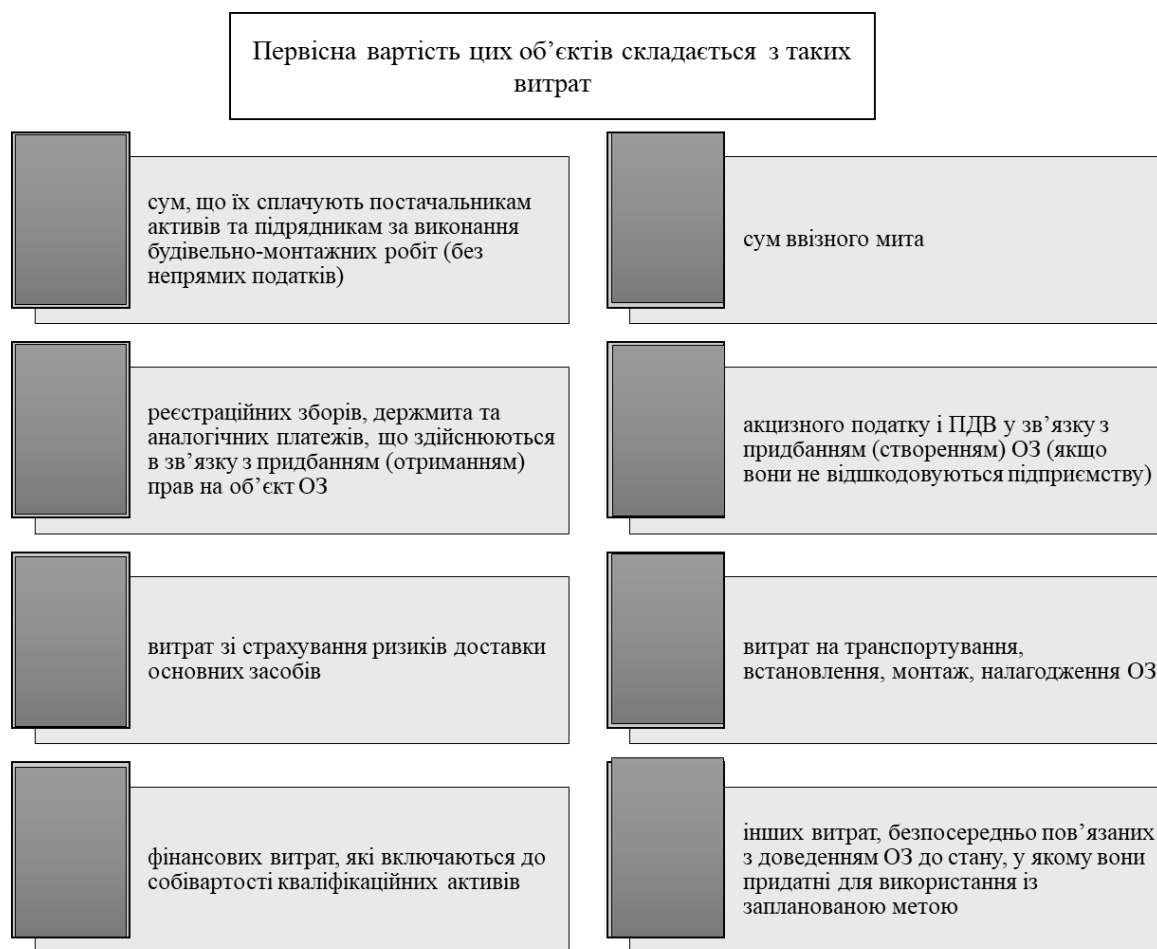

Рис. 2.13 – Склад первісної вартості створеного ОЗ

Рахунок 15 «Капітальні інвестиції» використовується на ПАТ «КЗРК» для узагальнення витрат з придбання. Цей рахунок має такі субрахунки (рис.2.14)

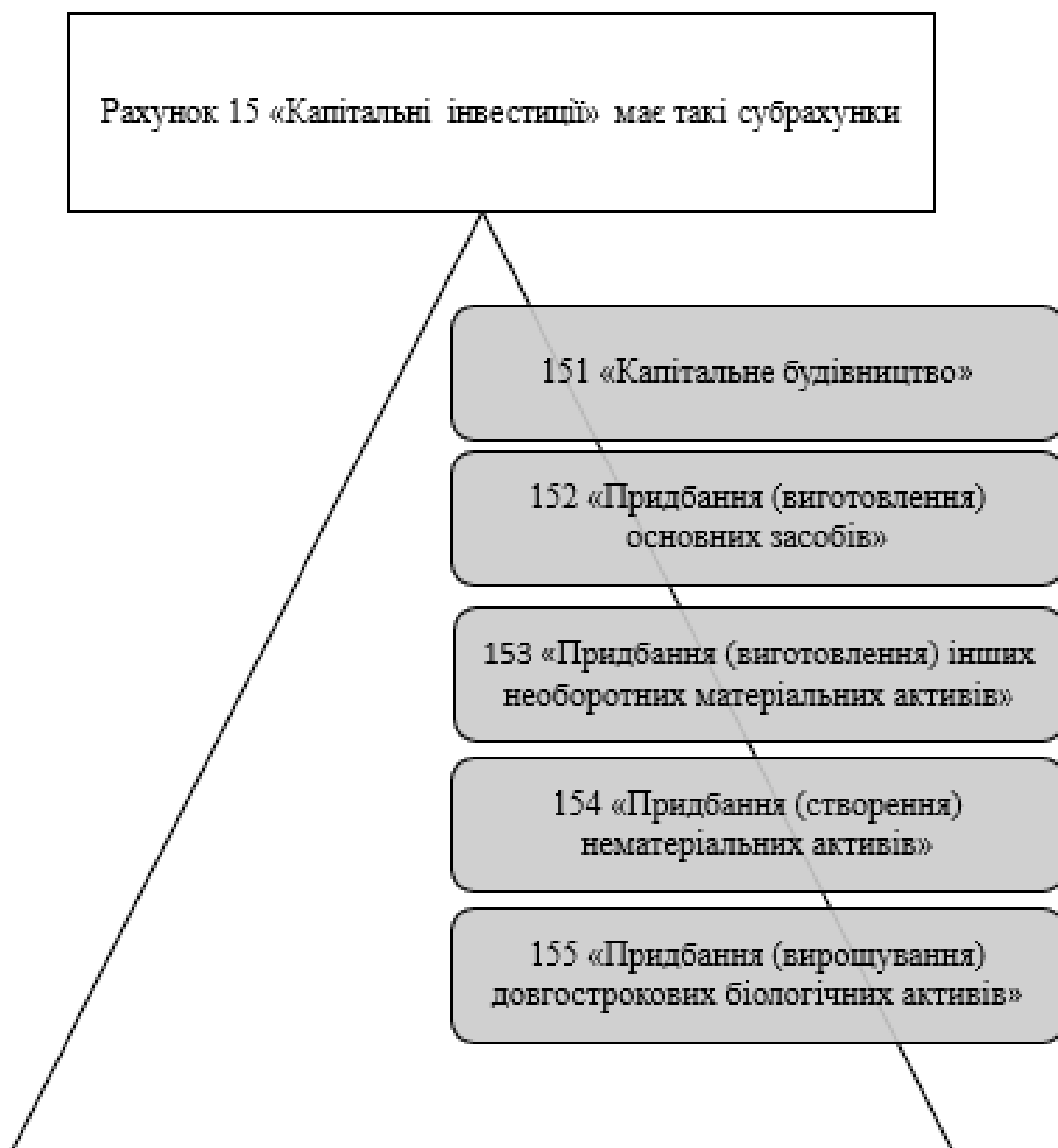

Рис. 2.14 – Склад рахунку для ведення витрат покладених в покупку основного засобу

До прикладу, підприємство будувало склад. На нього було виділено кредитні кошти взяті в банку (в квітні місяці) строком на 1 рік та сумою 350 000 грн, щомісячний відсоток становив 6 000 грн. Кредит було погашено вчасно разом з відсотками.

Понесені витрати:

– Преоплата підряднику – 300 000 грн., з урахуванням ПДВ 50 000 грн.;

- Вартість виконаних робіт - 600 000 грн, у т. ч. ПДВ – 100 000 грн.
- В жовтні об'єкт введено в експлуатацію.

Бух. облік показано в таблиці 2.7

Таблиця 2.7 – Бух. облік створення кваліфікаційного активу

№	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн
		Д-т	К-т	
1	Отримано кредит у банку	311	601	350 000
2	Здійснено передоплату підрядникові	371	311	300 000
3	Відображено ПК з ПДВ	641	644	50 000
4	Нараховано відсотки банку з квітня по вересень (6000 * 6)	951	684	36 000
5	Включено суму капіталізованих фінансових витрат до собівартості кваліфікаційного активу	151	951	36 000
6	Сплачено проценти банку	684	311	36 000
7	Отримано виконані підрядні роботи	151	631	500 000
8	Відображено розрахунки за раніше відображеним податковим кредитом	644	631	50 000
9	Відображено податковий кредит	641	631	40 000
10	Введено склад в експлуатацію	103	151	536 000
11	Нараховано відсотки банку з жовтня до березня (6000 * 6)	951	684	36 000
12	Сплачено відсотки	684	311	36 000
13	Повернено кредит банку	601	311	350 000
14	Доплата підрядникові	631	311	300 000

Якщо на підприємство поступають безоплатно отримані об'єкти ОЗ, то їх вартість визначається, як справ. вартість з усіма понесеними витратами на дату отримання.

За справ. вартість вважають суму, за яку можна справедливо продати об'єкт.

На приклад, на комбінат надійшов несправний автомобіль від фіз.особи. Його справедлива вартість становить 240 000 грн, а понесені витрати склали:

- доставка автомобіля до майстерні – 12 000грн., без ПДВ;
- вартість ремонту – 60 000 грн, крім того 10 000грн ПДВ;
- перереєстрація – 300 грн.

Отже, первісна вартість даного автомобіля становить $240\,000 + 12\,000 + 60\,000 + 300 = 312\,300$ (грн).

ОЗ може бути переведений зі складу товарів, гот.продукції. В такому випадку перв. вартістю є собівартість, яка визначається згідно з НП(С)БО 9 та НП(С)БО 16. До прикладу, на складі комбінату був бетонозмішувач вартістю 36 000 грн.. Через деякий час, на комбінаті затіяли ремонт та задіяли бетонозмішувач, таким чином даний об'єкт переведено з 281 рахунку до складу ОЗ. Даний об'єкт відповідає критеріям ОЗ. Комісія оформлює Акт, щодо введення в експлуатацію об'єкта, а вже на підставі нього робляться бух. проведення: Дт 152 Кт 281 та Дт 104 Кт 152.

У випадку, якщо об'єкт отримано в обмін на подібний, перв.вартістю вважається зал. вартість переданого об'єкта, або ж справ. вартість переданого об'єкта, з включенням різниці до витрат звітного періоду, якщо зал. вартість переданого об'єкта перевищує його справ. вартість.

Можливе також надходження ОЗ в обмін на неподібний об'єкт. Перв. вартість такого об'єкта є справ. вартість немонетарного об'єкта з доданням або зменшенням суми коштів. До прикладу, є два підприємства (платники ПДВ), які вирішили обмінятися товарами, їх справ. вартість становить 250 000 грн., плюс ПДВ – 35 000, а собівартість – 180 000 грн.

Додатково в оплату йде автомобіль вартістю 90 000 грн, з урахуванням ПДВ 15 000 грн.. Перв. вартість автомобіля – 200 000 грн..

Бух. облік ОЗ, отриманого в обмін на неподібний об'єкт представлено у таблиці 2.8

Таблиця 2.8 – Бух. облік обміну ОЗ на неподібний актив

№	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн
		Д-т	К-т	
1	Отримано автомобіль	152	631	200 000
2	Відображено ПК з ПДВ	641	631	50 000
3	Передано товари	361	702	285 000
4	Нараховано ПЗ з ПДВ	702	641	35 000
5	Дохід від продажу віднесено на фін. результати	702	791	250 000
6	Списано собівартість переданих товарів	902	28	180 000
7	Собівартість реалізації віднесено на фін. результати	791	902	180 000
8	Зараховано зобов'язання з переданих товарів у рахунок отриманого автомобіля	631	361	285 000
9	Доплата за автомобіль	631	311	90 000

ОЗ на підприємстві з часом підлягають поліпшенню. Такі операції впливають на збільшення економ. вигод від ОЗ. Актив можуть модернізувати, модифікувати, добудувати, реконструювати, тощо, і це все буде вважатися за поліпшення. За допомогою нього, ОЗ зазнає таких змін, як:

- збільшення терміну використання;
- збільшення потужності;
- підвищення якості виробленою продукції чи наданих послуг;
- збільшення площі.

Після проведення поліпшення складається Акт прийм. -передачі відрем., реконстр. і модерн. ОЗ, форма якого затверджена Наказом № 818.

У випадку здійснення поточних кап. ремонтів, сума витрат йде на склад поточних витрат, а не збільшує первісну вартість. Наприклад, підприємство вирішило зробити косметичний ремонт в одному із офісних приміщень. Вартість ремонту склала 300 000 грн., а після завершення ремонту в бух. обліку зал. вартість приміщення становила 400 000 грн., тобто вкладені кошти в ремонт є значними. Тому підприємство включає вартість ремонту до складу витрат майб. періодів строком на 5 років та списанням витрат, як поточних адміністративних.

Отже, кожного місяця буде списуватися 5 000 грн протягом п'яти років, а бух. проведення виглядатимуть так: Дт 92 Кт 39.

Кожного місяця будь-який ОЗ втрачає свої первинні якості, тому підприємство повинно це враховувати та мати резерв для заміни чи ремонту об'єкта. Для накопичення коштів на такі цілі підприємства нараховують амортизацію. Амортизація нараховується щомісячно та відображається збільшенням суми витрат підприємства та сумою зносу ОЗ, згідно з НП(С)БО 7.

АМ підлягає вартість об'єкта ОЗ, що амортизується, окрім земельних ділянок, природних ресурсів і капітальних інвестицій. Вони не підлягають АМ.

Розрахунок АМ, згідно з п.4 НП(С)БО 7, виглядає, як різниця, між перв. (переоціненою) вартістю і ліквід. вартістю. В свою чергу, ліквід. вартість – сума коштів, яку планує отримати підприємство після ліквідації об'єкта за рахунок продажу активів, що залишилися після проведення операції за мінусом понесених витрат на реалізацію.

На будь-якому підприємстві фінансова звітність відображає оцінку його стану, можливостей та результатів. В ній зазначається інформація про активи та наявні зобов'язання, доходи та витрати, власний капітал. Дана інформація допомагає приймати рішення, як керуючим цього підприємства, так і інвесторам, кредиторам, щодо залучення коштів в даний проект [17].

Фінансова звітність ПАТ «КЗРК» складається відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), що забезпечує її прозорість та достовірність. Вона складається з основних 5 звітів (рис. 2.15)

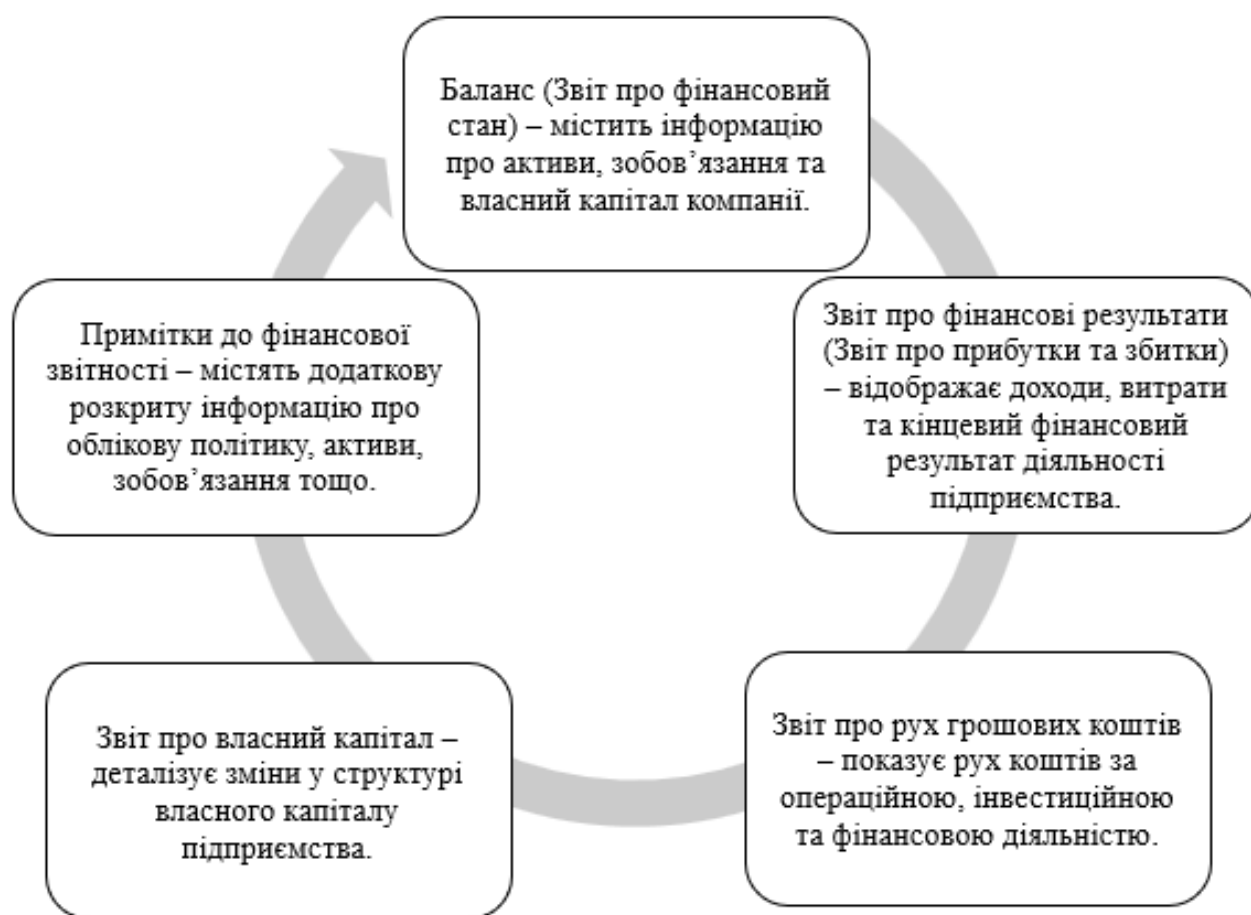

Рис.2.15 - Основні звіти, що входять до складу фін. звітності підприємства

ОЗ є одним із ключових активів підприємства та відіграють важливу роль у вироб. процесі. Вони відображаються у Балансі (Звіті про фін. стан) у складі необорот. активів (ряд. 1010) за зал. вартістю (перв. вартість (ряд. 1011) мінус знос (ряд.1012)).

У Звіті про фін. Рез. відображаються витрати, пов'язані з амортизацією основних засобів (ряд. 2850). Витрати на ремонт та модернізацію основних засобів можуть визнаватися або як капітальні інвестиції (якщо вони збільшують майбутні економічні вигоди), або як поточні витрати.

Таким чином, у фінансовій звітності ПАТ «КЗРК» основні засоби займають важливе місце, оскільки вони є основою виробничої діяльності підприємства, а їх правильний облік впливає на точність фінансових показників та ефективність управління ресурсами.

2.3 Проблемні аспекти обліку (та/або оподаткування, контролю) наявності та руху основних засобів та можливі шляхи їх вирішення

Кожне підприємство намагається дійти до стабільності при сучасних економ. умовах. Забезпечення сталого викор. ОЗ є мобілізація невикористаних резервів. Розумне використання та управління активами дозволяє підприємству підвищувати свої показники та прогнозувати можливі витрати на переозброєння тими чи іншими ОЗ. Для оновлення активів потрібно шукати і мобілізувати невикористані резерви, таким чином це надасть можливості сприяти підвищенню продуктивності та досягти стійкості.

Основні шляхи мобілізації невикористаних резервів:

1. Вдосконалення вже наявних на підприємстві ОЗ сприятиме ефективнішому їх використанню та скоротить час простою. Таким чином актив буде максимально задіяний у виробничому процесі, через автоматизацію, та матиме менші витрати на утримання.

2. Впровадити стабільний огляд та обслуговування ОЗ. Завдяки таким діям можна знайти невеликі поломки та виправити їх, щоб не мати аварійних ситуацій та понесених великих витрат на капітальний ремонт.

Узагальнюючи, раціональний підхід до управління ОЗ, через вдосконалення та обслуговування активів, сприяє покращенню використання ОЗ, зниження витрат на ремонт та запобіганню простоїв.

3. Застосовувати новітні методи оцінки ОЗ для вчасного оновлення та модернізації, так як ці операції впливають на ефективність діяльності підприємства. Модернізуючи або оновлюючи вчасно активи підприємство має більші шанси на економічному ринку. Такі дії покращують якість продукції, швидше її виготовлення і скорочує понесені витрати. Під оновленням розуміється заміна старого обладнання на нове, що буде більше задовольняти вимоги підприємства.

Проведення оновлення та модернізації має ще декілька переваг, таких як зменшення впливу на навколишнє середовище та підвищення гнучкості виробництва.

4. Проводити аудит ОЗ. Він допоможе виявляти надлишкові або мало використовуванні активи та оптимізувати їх у вигляді продажу, або здачі в оренду. Тобто підприємство підвищить свої фін.показники завдяки зниженню витрат на обслуговування непотрібних активів та отримає додаткові кошти за реалізацію них.

5. Оптимізувати структуру ОЗ, тобто переглянути всі наявні активи та проаналізувати їх ефективність в сучасних ринкових умовах. В даній структурі повинна бути не лише певна кількість об'єктів, а ще й їх збалансування. Баланс в ОЗ буде проявлятися у відповідності між видами обладнання, будівлями, транспортними засобами та тими функціями, які вони мають виконувати у межах господарської діяльності.

Для підвищення фондоозброєності та ефективності потрібно переглядати та ліквідовувати застарілі активи, що вже не відповідають умовам та потребам підприємства.

Важливою умовою оптимізації є інвестування. Воно дозволить підвищити продуктивність праці та знизити енерговитрати. Якщо підприємство не має великого резерву для інвестування в ОЗ, то можна розглянути варіант оренди, або лізингу.

Отже, суть оптимізації – усунення надлишкових, неефективних або застарілих активів, на користь більш сучасних та потрібних ОЗ, а також збалансувати ресурси. Таким чином підприємство зазнає менших витрат та отримує більше економічної вигоди, завдяки підвищенню продуктивності обладнання. Збалансована структура є одним з факторів стабільності, стійкості і досягнення довгострокових цілей підприємством.

6. Поступове впровадження більш сучасних цифрових технологій. Такі інструменти дозволяють оперативно управляти та використовувати активи. Тобто підприємство матиме сучасні методи контролю та планування

використання ОЗ, що дозволить підвищити продуктивність і ефективність використання ресурсів.

7. Аналіз витрат. На оптимізацію та обслуговування ОЗ виділяються кошти, аналіз в свою чергу дозволить оптимізувати ці витрати. виявити зайві та знайти резерви.

8. Впливати на кваліфікацію робітників. Більш кваліфіковані робітники швидше адаптуються до нових технологій та можуть краще обліковувати нове обладнання, тобто будуть ефективнішими [18].

Ще як варіант залучати та стимулювати робітників до винайдення раціональних пропозицій, так як вони проводять багато часу на робочому місці і знають більшість нюансів, то їх погляд може бути ефективнішим, ніж адміністративний.

Для визначення економ. ефективності ОЗ використовують показник валової про-ції, валового доходу, чистого доходу, норма прибутку та прибуток до вартості ОЗ. За допомогою них визначають динаміку ефективності та порівнюють, між собою, задля оцінки рівня використання ОЗ на підприємстві [19].

Резерви підвищення економ. ефективності викор. ОЗ вишукують по таких напрямках (рис.2.16)

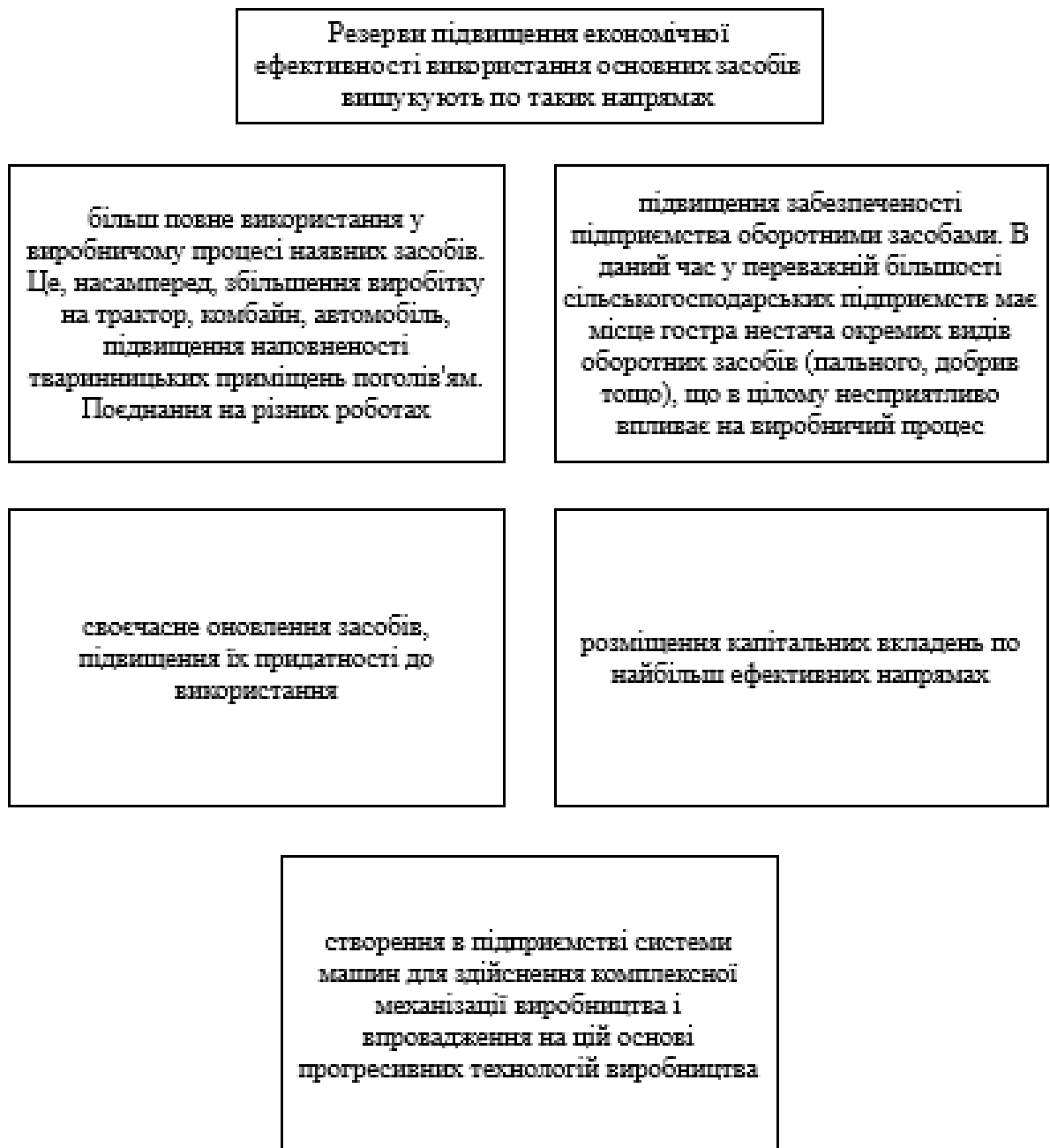

Рис. 2.16 – Напрями пошуку додаткових резервів для інвестування в ОЗ

Підсумовуючи, мобілізація невикористаних резервів напряму впливає на продуктивність та конкурентоспроможність підприємства. Оптимізація структури ОЗ, впровадження новітніх технологій, підвищення кваліфікації робітників дозволяють підприємству працювати з більшою потужністю, мінімізувати витрати при виробництві та ефективніше використовувати ресурси [20].

Налагоджений бухгалтерський облік основних засобів є запорукою ефективності функціонування підприємства. Будь-які прогалини можуть спричинити безліч проблем, наприклад, затримку звітів, збільшення витрат на обслуговування ОЗ та утримання персоналу, що на ньому працює, тощо.

На бухг. облік покладено багато задач, які можуть з часом змінюватися, тому налагоджена організація всіх процесів дасть змогу контролювати ефективність та раціонально підходити до використання ОЗ на підприємстві. Для покращення організації обліку надані такі пропозиції, як:

- Автоматизація обліку ОЗ. На кожному підприємстві є безліч різноманітних об'єктів ОЗ. За ними потрібно спостерігати, контролювати та багато іншого, а в ручному режимі це досить важко, тому автоматизація покращить та спростить ведення обліку.

Удосконалити підприємство автоматизацією можна завдяки економіко-математичним методам, засобам обчислювальної техніки та інформаційних технологій. В наш час потрібно підтримувати свою конкурентоспроможність, тому використання інтегрованих систем є неминучим. Ці системи поєднують у собі всі завдання управління. Для вирішення проблем автоматизації можна використовувати алгоритм в якому вхідні дані будуть перетворюватися у вихідні показники за допомогою обробки даних. Задачі понесені алгоритмом мають певний значний функціонал для бух. обліку та управління (рис. 2.17) [21].

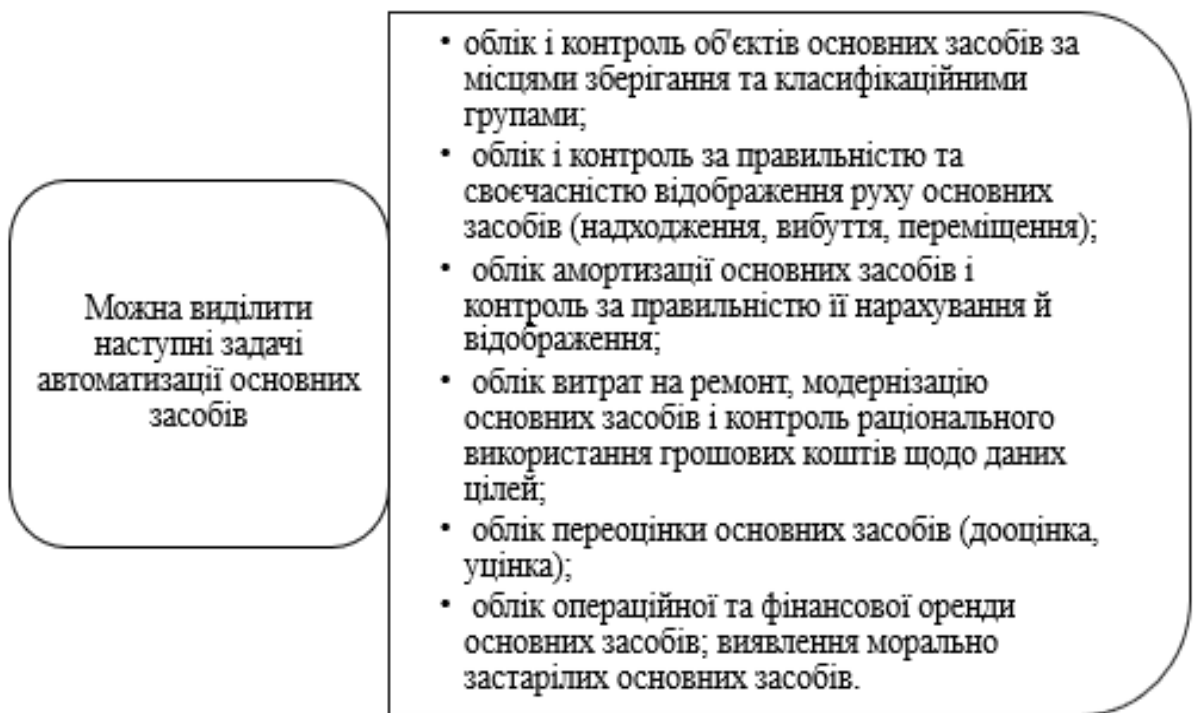

Рис. 2.17 – Запропоновані задачі для автоматизації ОЗ ПАТ «КЗРК»

Облікова політика на підприємстві є основою стабільності бухг. обліку та його автоматизації. На її основі створюються умови для програми, яка буде працювати постійно та підвищить ефективність облікової роботи на всіх ділянках підприємства. Така програма має можливість накопичувати інформацію, щодо облікових регістрів, які використовуються для раціонального управління ОЗ.

Зараз на українському ринку пропонуються багато різних автоматизованих систем. Обрати можна серед вітчизняних, або закордонних розробників (рис.2.18).

Автоматизовані системи програмного забезпечення для ведення бух.обліку	АБ Офіс 2000 (компанія АБ Система)
	Dt1oPro" (Ксиком Софт)
	GrossBee-XXI" (компанія Гроссбі)
	SMarket (фірма ТФПК)
	X-DOOR (компанія SoftTAXI)
	Акцент 6.0 Бізнес-пакет (компанія Імпакт)
	Бест-Про (компанія Інтелект-Сервіс)
	Парус (корпорація Парус-Україна)
	Свод (компанія КомПАС-Україна)
	Торгінфо 6.0 (компанія Торг інформатика)
	Універсал (компанія СофтПро)

Рис.2.18 -Автоматизовані системи вітчизняних та закордонних розробників

- Звернути увагу на визначення ліквід. вартості для досить довготривалих активів. ОЗ на підприємстві мають різну вартість та строки використання, завдяки яким об'єкт може підлягати переоцінці. Тобто, якщо для техніки потрібно робити прогноз на 4-10 років, то будівлі 40+ років, в такому випадку тяжко визначити кінцеву вартість активу. Внаслідок цього, в багатьох господарствах ліквід. вартість взагалі не визначається. З цього випливає, що сума амортизації, яка повинна бути перенесена на витрати, дорівнює первісній вартості ОЗ, що не відповідає НП(С)БО.

Для запобігання таких труднощів, можна ввести усереднений відсоток ліквід. вартості для кожної окремої групи ОЗ. Таким чином сума АМ буде

більш об'єктивною та не буде розбіжностей у сумах ліквід. вартості, між однаковими активами. Також спроститься порядок визначення амортизації, що приведе до підвищення якості облік. інф..

Тобто, спочатку треба розглянути порядок переоцінки, так як при переоцінці хоча б одного активу з групи, треба переоцінювати всі. Причиною таких дій є завищення вартості всієї групи у разі переоцінки ОЗ невеликою вартості відносно даної групи. Вирішенням проблеми буде лише наявність суттєвою розбіжності у вартості об'єкта по відношенню до вартості всієї групи ОЗ.

Надалі є проблема з відображенням переоцінки у складі доходів та витрат. Так як дана операція не впливає на результат госп.діяльності, то підприємство втрачає кошти. Вирішити цю проблему можна шляхом відображенням уцінки або дооцінки на рахунку додаткового капіталу.

ВИСНОВКИ

Основні засоби є важливою складовою будь-якого підприємства. Вони впливають на ефективність, конкурентоспроможність, потенціал, стабільність та рівень витрати, тому знання з обліку та управління даними є важливим для прийняття рішень. Правильно ведений облік та оподаткування ОЗ створить основу для достовірної фінансової звітності.

У даній роботі було систематизовано теоретичний матеріал, який розкриває різні підходи до визначення поняття «основні засоби», проведено аналіз національних та міжнародних стандартів, розглянуто нормативно-правові засади, щодо ведення обліку ОЗ, порівняно методи амортизації в різних країнах. Зробивши висновки, можна зрозуміти, що міжнародні стандарти є ефективнішими не дивлячись на схожість з національними. В обох стандартах є визначення та пояснення, щодо визнання, оцінки, амортизації, зносу, переоцінки, але міжнародні дають більше можливостей для корегування результатів. У такому випадку фін.звітність краще та правдивіше відображає господарські процеси підприємства.

На прикладі ПАТ «КЗРК» розглянуто облікову політику, оформлення первинної документації ОЗ, їх амортизацію, динаміку та склад. В даному дослідженні підприємство показує гарні результати, так як рівень дебіторської та кредиторської заборгованості поступово знижується, інвестиції виділяються, як на придбання, так і на модернізацію вже наявних ОЗ, а облік ведеться в сучасних умовах. Крім цього, стратегія підприємства націлена на зменшення зносу та нарощення виробничих потужностей. В аналізі динаміки залишкової вартості, обсягів інвестицій, капітальних витрат, зносу та структури основних засобів за 2021–2023 роки, що дозволило виявити позитивні тенденції, а також окреслити ризики, пов'язані з обмеженням фінансових ресурсів в умовах воєнного стану. Таким чином підприємство є ефективним, конкурентоспроможним та має гарні показники.

Але окрім позитивних рис, знайдено було і недоліки. Серед них є неузгодженість бух.обліку та податкового, щодо амортизації; складність визначення кінцевого строку використання; недостатньо гнучкі вітчизняні стандарти. Така неузгодженість спровокувала появу податкових амортизаційних різниць, що ускладнює обліковий процес. Для усунення цих проблем було надано рекомендації, щодо удосконалення облікової політики, застосування регулярної переоцінки, впровадження аналітичних інструментів для прогнозування технічного стану основних засобів дозволяють підвищити ефективність управління активами.

Підсумовуючи, проведене дослідження показує теоретичну та практичну цінність даної теми. Його результати дають можливість покращити якість ведення обліку ОЗ, розробити та додати уточнюючі моменти в облікову політику, вдосконалити управлінські рішення. В наш час зміни відбуваються досить швидко, тому надані рекомендації допоможуть забезпечити продуктивність та вийти на новий рівень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Основні засоби підприємства : вебсайт. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7085-osnovn-fondi> (дата звернення: 12.02.2025)
2. Основні засоби: визначення, класифікація, приклади та особливості обліку: вебсайт. URL: <https://online.novaposhta.education/blog/osnovni-zasobi-klasifikaciya#2378> (дата звернення: 15.02.2025)
3. Еволюція поняття, класифікація та економічна сутність основних засобів: вебсайт. URL: [http://www.dgma.donetsk.ua/science_public/science_vesnik/%E2%84%962\(23%D0%95\)_2017/article/26.pdf](http://www.dgma.donetsk.ua/science_public/science_vesnik/%E2%84%962(23%D0%95)_2017/article/26.pdf) (дата звернення: 16.02.2025)
4. Податковий кодекс України: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 20.02.2025)
5. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 25.02.2025)
6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16) «Основні засоби»: вебсайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text (дата звернення: 03.03.2025)
7. Облік основних засобів: вебсайт. URL: https://www.golovbukh.ua/article/7090-oblk-osnovnih-zasobv#anc_5. (дата звернення: 10.03.2025)
8. Закон Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 12.03.2025)
9. Облік основних засобів та аналіз ефективності їх використання: вебсайт. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/41431/1/%D0%9A%D1%83%D1%8>

[7%D0%B5%D1%80%20%D0%9E.%20%D0%9E%D0%9F%D0%94%D0%BC-11.pdf](#) (дата звернення: 17.03.2025)

10. Аналіз закордонного досвіду у сфері методів нарахування амортизації: вебсайт. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/5_16_uk/18.pdf (дата звернення: 26.03.2025)

11. Податкові різниці: вебсайт. URL: https://services.dtki.ua/catalogues/other_dov/66-podatkovi-riznici (дата звернення: 30.03.2025)

12. Модернізація і ремонт основних засобів: вебсайт. URL: <https://online.dtki.ua/2021/40/59910> (дата звернення: 04.04.2025)

13. Історична довідка про підприємство: вебсайт. URL: <https://www.krruda.dp.ua/pro-nas/> (дата звернення: 06.04.2025)

14. Архів ПАТ «КЗРК»: вебсайт. URL: <https://www.krruda.dp.ua/akcioneram/arhiv/> (дата звернення: 13.04.2025)

15. Синтетичний та аналітичний облік основних засобів: вебсайт. URL: https://pidru4niki.com/1641051353253/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/sintetichniy_analitichniy_oblik_osnovnih_zasobiv (дата звернення: 25.04.2025)

16. Форми первинного обліку основних засобів: вебсайт. URL: <https://services.uteka.ua/ua/publication/forms-19-formi-i-blanki-27-formi-pervinnogo-obliku-osnovnix-zasobiv> (дата звернення: 29.04.2025)

17. Особливості відображення основних засобів у звітності: вебсайт. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/5118/1/%D0%91%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BB%D0%B9_%D0%9D._%D0%9C.,_%D0%93%D0%B0%D0%B2%D1%80%D0%B8%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%92._%D0%9E..pdf (дата звернення: 07.05.2025)

18. Калініченко К.О., науковий керівник: Шепелюк В. А., Проблемні питання наявності та руху основних засобів. Майбутнє – аудит: Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Кривий Ріг, 15 січня

2024 р. / редкол.: М.І. Ступнік, В.С. Адамовська, М. Л. Крапивко, Є.В. Міщук [Електронний ресурс]. – Кривий Ріг : Вид. Р.А. Козлов, 2025. – 386 с. (дата звернення: 15.05.2025)

19. Сучасні проблеми оцінки та обліку основних засобів на підприємстві: вебсайт. URL: <https://posibniki.com.ua/post-suchasni-problemi-ocinki-ta-obliku-osnovnih-zasobiv-na-pidpriemstvi> (дата звернення: 17.05.2025)

20. Аналіз основних засобів: вебсайт. URL: https://elearn.nubip.edu.ua/pluginfile.php/719529/mod_resource/content/1/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F%208.%20%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%20%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%B7%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%B2.pdf (дата звернення: 22.05.2025)

21. Ключові аспекти автоматизації обліку основних засобів: вебсайт. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2018/6.pdf (дата звернення: 25.05.2025)